

SLOVENSKI VESTNIK

CELOVEC
ČETRTEK
18. MAJ
1995

Letnik 50
Štev. 20 (2807)

Cena 10 šil.
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort
Klagenfurt
Verlagspostamt
9020 Klagenfurt
Poštni urad
9020 Celovec
P. b. b.

Slavnostne prireditve v Sloveniji Ob 50-letnici osvoboditve in zmage nad nacifašizmom so v Ljubljani vrhunski glasbeni in dramski umetniki oblikovali slovesnost v Cankarjevem domu, na Trgu republike so konec vojne v sodelovanju z vojaškimi predstavniki zavezniških sil in njihovih godb proslavili pod naslovom »Triumf«. V slovenski Koroški je bila velika proslava na Poljani pri Prevaljah, nekateri pa so praznovali tudi drugače. Več na 5. in 8. strani.

7. člen ADP ni izpolnjen

Letos mineva 40 let od slovesnega podpisa Avstrijske državne pogodbe in s tem tudi 7. člena, ki v petih odstavkih zagotavlja manjšinske pravice koroških in štajerskih Slovencev ter gradiščanskim Hrvatom. 7. člen je ustavni zakon, torej so pravice omenjenih narodnosti ustavnopravno zajamčene. Druge narodnosti v Avstriji nimajo te ustavnopravne zaščite svojih pravic. Kot sta v ponedeljek, 15. maja, ponovno ugotovila manjšinska glasnica in državnozborna poslanka Zelenih Terezija Stoisić ter pravnik prof. dr. Hannes Tretter, 7. člen Avstrijske državne pogodbe še zdaleč ni izpolnjen, pa čeprav državni organi in politični veljaki na zvezni in deželnih ravneh ugotavljajo in trdijo nasprotno.

Stoisićeva je 7. člen imenovala »magna charta manjšinskih pravic za narodnosti v Avstriji«, obletnica podpisa državne pogodbe da bi morala biti praznični dan. Manjšinska poslanka je kritizirala vse tiste politične sile, ki hočejo državno pogodbo odpraviti ali kakorkoli drugače razveljaviti, kajti ta pogodba je tudi eden od temeljev druge republike.

V zvezi s 7. členom državne pogodbe je Stoisićeva ugotovila, da ni v celoti izpolnjen in da so morale narodnosti vsako zajamčeno pravico posebej iztožiti. Zato bi bilo lepo in prav, če bi republika

ob 40-letnici podpisa pogodbe sama po sebi udejanila druge zajamčene pravice.

Posebna točka kritike je bilo dejstvo, da del ustavnopravno zajamčenih pravic velja le za koroške Slovence in gradiščanske Hrvate, sploh pa ne za štajerske Slovence. To pomeni, da država štajerske Slovence enostavno ignorira. A tudi na Koroškem in Gradiščanskem pravice narodnosti še zdaleč niso v celoti izpolnjene. Predvsem velja to za šolstvo in topografske napise, za prepoved manjšinam sovražnih organizacij

Terezija Stoisić

in dejavnosti, za enakopravnost slovensčine v uradih in v javnih občinah.

Kulturna, etnična in jezikovna pestrost je, tako Stoisićeva, dejstvo, ki krepi avstrijsko identiteto. Zato in tudi zaradi najnovejših terorističnih napadov pričakujejo vse v Avstriji živeče narodnosti, da država manjšinske pravice zajamči v ustavi kot sestavni del državnih interesov. Zeleni bojo to željo podpirali.

Vodja Boltzmannovega inštituta za manjšinske pravice dr. Hannes Tretter je ugotovil, da izvedba in uresničitev 7. člena krepko peša za evropskim standardom, predvsem velja to za medijsko oskrbo narodnosti. Tretter je v tej zvezi opozoril na evropsko charto regionalnih in manjšinskih jezikov iz leta 1922 ter okvirno konvencijo z dne 1. 2. 1955. 40-letnica državne pogodbe bi bila pravšnja priložnost, da Avstrija podpiše obe konvenciji in da začne razmišljati tudi o zaščiti tujih delavcev. Kajti zapostavljanje narodnosti ni omejeno samo na pravno plat, ampak imamo opravka s sistemom strukturalnega zapostavljanja, ki povzroča upadanje in osip manjšin. Zato je država obvezana, da s posebnimi pospeševalnimi ukrepi podpre narodnosti, da bojo kos vsem posledicam, ki izvirajo iz njihovega manjšinstva.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO

»GORJANCI«

vabi na 110-letnico

**v nedeljo,
21. maja 1995
ob 14.30 uri
v ljudski šoli v Kotmari vasi.**

NASTOPAJO: otroška folklorna skupina »Jezersko« – Oktet planšarji »Velika planina« – moški zbor SPD Borovlje – »Sängerrunde Hollenburg« – Kvartet »Rož« – moški zbor »Bilka« Bilčovs – Trio Lunešnik – »Gorjanci«
ČASTNO POKROVITELJSTVO: dež. glavar Christof Zernatto, nam. dež. gl. Michael Ausserwinkler, župan Hugo Götzhaber, podž. Thomas Goritschnig, podž. Harald Petermann.

PROJEKT EVROPSKE UNIJE

Kaj lahko manjšine nudijo turistom?

Slovenski gospodarski zvezi je skupno z organizacijami lužičkih Srbov v Nemčiji in s frizijskimi na Nizozemskem Evropska unija odobrila projekt, po katerem naj manjšine izdelajo načrte za pospeševanje turizma v domačih regijah. Gre predvsem za tako imenovani kulturni turizem, ki je usmerjen na posameznike, se odmika od masovnega turizma in je konkurenčen predvsem s kvaliteto.

Tak projekt ima že vnaprej dobre plati: približa posamezne manjšine in lažja je primerjava problemov, ki tarče ene in druge. Lužički Srbi za koroške Slovence niso nepopisan list, kontakte imamo že dolgo. Zastopniki njihove strešne organizacije »Domowina« (kar pomeni dom) so razložili, da je njihova narodna skupnost trenutno v nekakšni krizi, razpeta med gospodarske interese in identiteto, saj se mora soočiti z novo in drugačno družbeno ureditvijo, kar je za manjšino še težje kot za večinski narod.

Frizijci so doma v tipčno agrarnem okolju z le malo industrije. Tudi turizem je slabo razvit in znaša le 4 odstotke bruto dohodka, z njim se ukvarja približno 7200 oseb, brezposelnost pa je kar 25-odstotna. Njihov jezik je uradno priznan šele dve leti. Prav Frizijci so poudarili pomembnost sodelovanja med turističnimi in kulturnimi organizacijami, saj bi prav te morale skupno izpopolnjevati program in ponudbo za turiste.

Če se bo izpolnila napoved EU, da bo v Evropi do leta 2010 delalo v turizmu kar 35 odstotkov prebivalstva, čaka tudi manjšine še veliko izzivov in dela, od njih pa bo odvisno, če se ne bodo dale potisniti v kot folklorizacije.

S. W.

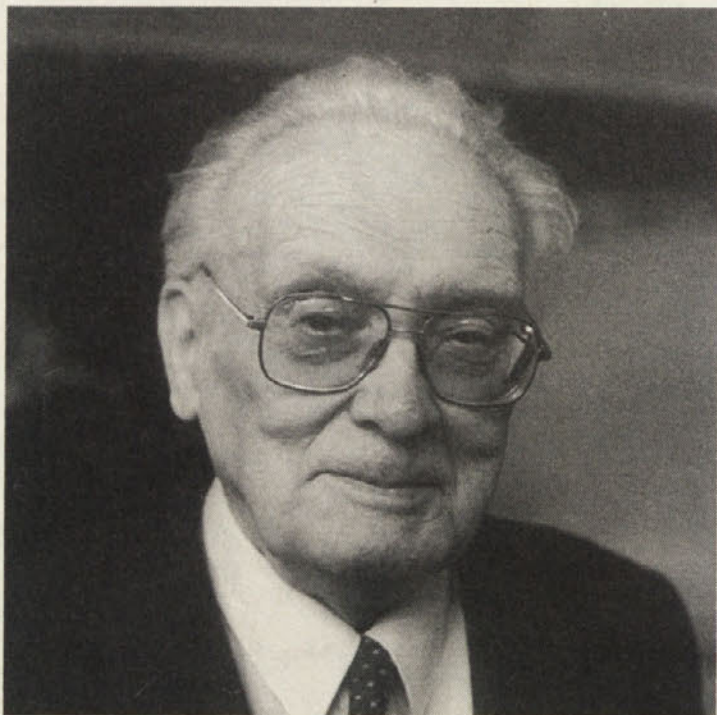
Prisrčno vabljeni!

Klovni
(Waechter/Miler)
režija: Eduard Miler
ponedeljek, 22. maj 1995, ob 20. uri
v Mestnem gledališču v Celovcu

- predprodaja vstopnic: Krščanska kulturna zveza, 10. Oktoberstr. 25/III, tel.: 0 46 3/51 62 43
- Slovenska prosvetna zveza, Tarviserstr. 16, tel.: 0 46 3/51 43 00

16. 3. 1916 – 12. 5. 1995

Umrli Bogo Grafenauer

V krogu svoje družine je minuli petek v Ljubljani umrl eden najvidnejših slovenskih zgodovinarjev akademik prof. dr. Bogo Grafenauer. Tudi na Koroškem smo ga zelo dobro poznali, saj je redno prihajal k nam ne samo kot predsednik Kluba koroških Slovencev, pač pa predvsem kot izvedenec za narodnostna vprašanja.

Bogo Grafenauer se je rodil v Ljubljani kot sin znanega koroškega Slovence, literarnega zgodovinarja in etnografa Ivana Grafenauerja. Že kot študent je objavljaj prispevke kot so »Anschluß in koroški Slovenci«, »Slovensko vprašanje« itd. Koroška in sploh slovensko narodno vprašanje sta ostala njegova najbolj srčna skrb, in na mirovni konferenci v Parizu je bil v delegaciji FLRJ. V predvojnem času je nastopal v krogu krščanskosocialistične opozicije proti uradni klerikalni politiki, ko se je ta pod pretvezo antikomunizma nagibala k

fašizmu. V letih upora je Bogo Grafenauer sodeloval v Osvoobodilni fronti, ki jo označuje kot »vrh slovenske zgodovine«. Na ljubljanski univerzi je bil redni profesor za zgodovino Slovencev do svoje upokojitve l. 1982, bil je redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, dopisni član Akademije znanosti in umetnosti BiH, bil pa je tudi predsednik Zgodovinskega društva Slovenije, tajnik Zgodovinskih društev FLRJ in urednik Zgodovinskega časopisa.

Poleg številnih zgodovinskih knjig in publikacij (okrog 450 naslovov) je napisal vrsto temeljnih razprav iz zgodovine Koroške in koroških Slovencev tudi za moderno dobo s področja etničnega in narodnopolitičnega razvoja, pa tudi diplomatske zgodovine. Redno je sodeloval na znastvenih posvetih in na Koroških kulturnih dnevih.

Če ne bi vedeli, v kakšnih težavah se v teh dneh nahaja avstrijska katoliška cerkev, bi morali misliti, da je štirideseto obletnico podpisa Avstrijske državne pogodbe obhajala kakor skupni praznik božiča, velike noči in binkošti. Slovesna maša v Štefanovi katedrali, katere so se udeležili vsi avstrijski škofje in opati, zvezna vlada ter avstrijski zvezni predsednik, je dosegla svoj višek v pridigi predsednika avstrijske škofovske konference, graškega nadpastirja Weberja, ki je v zgodovinsko tehtnih besedah zavzel tudi jasno stališče o sokrivdi avstrijske katoliške cerkve pri zločinah nacizma in

KOMENTAR

Piše dr. Franci Zwitter

Štiridesetletnica Avstrijske državne pogodbe

se tudi izrekel za avstrijsko samostojnost v novo nastalem svetu po letu 1945, po letu 1955 in tudi po letu 1989. Tako jasnih besed iz ust predstavnika avstrijskega klera po umiku kardinala Königa že dolgo ni bilo več slišati.

Katoliška cerkev se je torej dostojno spomnila te pomembne obletnice avstrijske zgodovine, katero bi nekateri politiki konzervativnega tabora radi že zdavnaj videli na smetišču zgodovine. Aloisu Mocku, enemu od teh politikov, ki je v Bruslju barantal z avstrijsko nevtralnostjo in državno pogodbo, da bi vstopil v avstrijsko zgodovino kot vodnik v Evropsko unijo, temu Mocku se torej ni bilo treba več udeležiti posebne seje ministrskega sveta, ki jo je za to obletnico sklical Vranitzky. V svojem govoru je kancler zavrnil vse poskuse, ki omalovažujejo pomen Avstrijske državne pogodbe v spremenjenih političnih okoliščinah in

jo imenoval trajni temelj naše državne samostojnosti in politične neodvisnosti, za katero se je avstrijski parlament pred štiridesetimi leti odločil svobodno in samostojno.

Tiste politične sile, ki spodkopavajo vsebino in pomen Avstrijske državne pogodbe, vedo zakaj to počno; Haiderju in njegovim svobodnjakom je od nekdanj trn v peti, saj so bili njihovi predhodniki v avstrijskem parlamentu pod imenom Verband der Unabhängigen (VdU) edina politična stranka, ki je glasovala proti vključitvi določil ADP v avstrijsko ustavo; ne le, da je v njej zasidrano manjšinsko varstvo v znamenitem 7. členu, državna pogodba tudi izrecno prepoveduje priključitev Avstrije k Nemčiji, nadalje vsakršno delovanje nacionalsocialističnih organizacij – vsebuje torej predpise, ki so danes, ob dviganju glave desnega radikalizma, bolj pomembni kot kdajkoli. Kdor torej danes javno dvomi o nadaljnjem pomenu

Avstrijske državne pogodbe, dvomi o upravičenosti omenjenih zahtev in predpisov pa tudi o upravičenosti samostojnosti in nevtralnosti Avstrije.

To ima svojo logiko: kdor na vso silo hoče v Bruselj, se mora odpovedati politične samostojnosti; kdor misli in govori o nemški narodnosti Avstrijcev in kdor avstrijsko nacijo označi za spačka, ta se ne bo boril proti priključitvi Avstrije k Nemčiji.

To – ne pa nekakšne spremenjene politične okoliščine zaradi propada komunizma in prevrata na vzhodu – je vzrok za vse dvome v Avstrijsko državno pogodbo.

Zato je tudi minula slovenska vojaška parada na dunajskem Heldenplatzu, ki ji je prisostvoval sam zvezni predsednik, bolj spominjala na obvezno vajo kot pa na notranje prepričanje, saj je Klestil sam večkrat glasno premišljeval o pomenu državne pogodbe in nevtralnosti.

Toda ADP je tudi mednarodni dokument in Rusija kot naslednica Sovjetske zveze je že večkrat dala vedeti, da razveljavitve ADP ne bo dovolila in podobno se je pred nedavnim izrazilo tudi ameriško zunanje ministrstvo, ki že iz gospodarskih razlogov zelo pozorno sledi tudi dogajanjem v Evropi.

Avstrijska državna pogodba torej ni le temelj avstrijske samostojnosti in nevtralnosti, marveč tudi zagotovilo miru in stabilnosti v Evropi. Tega naj se spominjamo ob štiridesetletnici njenega podpisa.

KOMENTAR

Einem in desničarska policija

Od nedelje zvečer vsaj vem, kaj sem v očeh skoraj vsakega drugega dunajskega policista: pripadnik »anarhistične drhali«, kakor se je v televizijski diskusiji »Zur Sache« (ki je, mimogrede povedano, ena najboljših stvaritev v obnovljenem avstrijskem televizijskem programu) izrazil predstavnik dunajskih policistov, ki so organizirani v t. im. AUF (Aktionsgemeinschaft unabhängiger Polizisten, v resnici pa privesek svobodnjakov), nadkomisar Knirzel.

Tudi jaz sem se namreč pred leti posluževal svoje ustavno zajamčene pravice in se udeležil demonstracij proti Opernballu in včasih celo bral – horribile dictu / strašno je reči »TAT-blatt«, ki je očitno tako razširjena levoekstremistična publikacija, da celo ogroža obstoj avstrijske republike.

»Zadeva Einem« postaja čedalje bolj zadeva varnostnih organov, zlasti pa še državne policije. Kajti novi, pred približno mesecem imenovani, notranji minister Caspar Einem je v vsem svojem nastopanju, političnem prepričanju, biografiji in zgodovini antiteza obstoječemu policijskemu aparatu, ki je nedvomno okužen z desnoskrajnimi komandanti in oficirji. V obdobju socialdemokratsa (!) Löschnaka so ti

postali druga najmočnejša frakcija med dunajskimi uniformiranimi policisti, v tako imenovani »posebni enoti« (»Sondereinheit«) WEGA pa imajo celo večino.

Novi notranji minister Einem je porok za to, da vsaj na vrhu notrajnega ministrstva ni prostora za desne skrajneže; prav zato je postal tarča svobodnjakov, svobodnjaških policistov in seveda tudi »Kronen-Zeitung«, ki ne izpusti nobene gonje proti kakemu ali kulturno naprednemu politiku (geslo: »Lovite jih kakor zajce«, izdano sicer od konkurenčnega »täglich alles«, velja tudi za Dichandovo postilo).

Da strokovni odbor policijskega sindikata, kateremu se pridruži celo predsednik frakcije Krščanskih sindikatov med

javnimi nameščenci Siegfried Dohr, zahteva odstop ministra, je za drugo avstrijsko republiko edinstven pojav: kot da minister ne nadzira policije, temveč bi policija rada odločala o ministru. Postavljeno na glavo! Tega smo bili vajeni iz časov prve republike in smo vajeni še v tako imenovanih »bananskih republikah« nekje daleč v južni Ameriki ali Aziji.

Siegfried Dohr je hitro opazil, da se je vendar predaleč odmaknil od ustavnih načel, in je v navedeni televizijski diskusiji »Zur Sache« zagotovil solidarnost z novim ministrom; do tega ga verjetno ni privedla njegova lastna uvidenost, temveč množični protesti organiziranih sindikalcev in precej verjetno tudi glasna beseda novega ljudskostrankarskega predsednika Schüssla.

Vsi absurdni očitki Einemu so se izkazali kot iz trte zviti in povsem neupravičeni; Einem je iz te zarote, rojene v visokih policijskih krogih, izstopil neomadeževan, simpatije prebivalstva pa so na njegovi strani.

Ostane pa grenak priokus: prvič v drugi republiki je avstrijska državna policija ob pomoči najmočnejše opozicijske stranke, namreč svobodnjakov, in ob kanonadi najmočnejšega avstrijskega tiskanega medija »Kronen-Zeitung« poskušala onemogočiti njej neljubega ministra in izsiliti njegov odstop. Polarizacija v Avstriji se nevarno zaostruje in Einemu je železi železnih živcev v njegovem težkem boju proti (visokim) slojem svojega (sicer nje-mu podrejenega) oboroženega (!) uradništva, ki kaj rado posluša in širi gesla o »drhali anarhistov«, kateri naj bi v svoji preteklosti pripadel tudi sam novi notranji minister.

Dr. Franci Zwitter

Delovni pogoji in zdravstvena zaščita

Spomladi leta 1943, ko so se dela že precej razširila in ko je bilo na Ljubelju že blizu 600 civilnih delavcev, so del barake nad kuhinjo spremenili v ambulanto, v kateri je bilo največ do 12 postelj. Za šefa ambulante je bil postavljen Peter Novak, doma iz Tacna, sicer pa poročen v Bistrici pri Trziču. Hkrati pa je bil še glavni skladiščnik civilnega taborišča.

Delavci pri delu v predoru in zunaj njega niso imeli nobenih zaščitnih sredstev. Dolga in zelo mrzla zima, mrzel veter s skoraj 2.000 metrov visokih planin, vlaga, preprih in prah v predoru, nezadostna obleka za planinsko podnebje, premalo kalorična hrana in utrujenost zaradi 48 in tudi več ur dela tedensko, so povzročali pogoste nesreče pri delu in visoko število obolelih delavcev.

Medicinski posegi dr. Ramsauerja

Do konca julija 1943 je delavce na Ljubelju dvakrat na teden (ob torkih in petkih) oskrboval tržiški zdravnik dr. Vladimir Premrou. Ko pa je 1. avgusta 1943 prišel na Ljubelj 34-letni zdravnik dr. Siegbert Ramsauer, takrat še SS-Obersturmführer, je inž. Josef Seidenglanz obvestil vse delavce in še posebej Novaka, da bo le on v bodoče prevzel civilno ambulanto in opravljal vse preglede. Odtlej so v primeru težjih nesreč ali bolezni bolnika najprej pripeljali v esesovsko ambulanto, kjer mu je dr. Ramsauer nudil prvo pomoč. Odločal je tudi, ali se bo bolnik zdravil v civilni ambulanti, doma ali pa bo poslan v bolnico. Vse zaposlene na slovenski strani je pošiljal predvsem v bolnico na Golnik, s koroške strani pa tudi v Celovec (predvsem nemške delavce in uslužbence). Od jeseni 1943 je dr. Ramsauer vsak četrtek prihajal v ambulanto tudi na koroško stran, ki se je nahajala blizu kuhinje. K zobozdravniku so morali delavci hoditi v Trzič in plačevati sami. Na Ljubelju so le enkrat pripeljali zobno ambulanto, in to leta 1944. Bila je namenjena predvsem za esesovsko in policijsko posadko. Sicer pa zob niso popravljali, temveč samo izdirali.

Najbolj pogoste bolezni delavcev so bile prehladitve, vnetje mišic, razne želodčne bolezni, išias, srbečica, razni abscesi, astma, bilo pa je tudi nekaj primerov jetike, vnetja

Konzentrationslager Mauthausen - Außenkommando Loiblpaß

Piše Janko Tišler

slepiča, golše, spolnih bolezni itd. Ko se je pozimi 1943/44 število bolnih delavcev v tunelu zaradi prehladitve-bronhitisa zelo povečalo, so v njem postavili vrata.

Iz arhiva bolnice na Golniku je razvidno, da je bilo v letu 1944 tja pripeljano najmanj 56 italijanskih civilnih delavcev. Od teh jih je bilo 17 ponesrečenih pri delu. Sicer pa je bilo na Golnik poslanih in več kot 12 ur zadržanih zaradi nesreče pri delu 54 delavcev, zaradi pljučnice in bronhitisa 17, išiasa in lumbaga 7, vnetja mišic in raznih želodčnih bolezni 38, srbečice 9, raznih abscesov 6, tuberkuloze 3, vnetja slepiča 5, golše 4 itd.

Zdravljenje dr. Ramsauerja je bilo zelo primitivno, diagnoze pogosto napačne, primanjkovalo pa je tudi zdravil.

Pri delu je bilo veliko lažjih in težjih nesreč kot so zlom noge ali roke, prstov na rokah ali nogah, udarci s krampom, lopato, sekuro, nožem, žago. V predoru je bilo veliko padcev, ker delavci niso imeli dovolj karbidnih svetilk.

Naj omenimo le nekaj primerov:

■ Delavcu Francu Plahutniku je 9. avgusta 1943 padla na levo nogo tračnica. V bolnico je bil poslan šele 17. avgusta.

■ Pri eksploziji min v predoru 19. avgusta je kamen udaril v trebuh ključavničarja Franca Vrhunca. Nekaj časa je bil v nezavesti.

■ Tesarju Janezu Verliču iz Smlednika je 2. dec. 1943 padla lestev na obraz.

■ Strojnika Jožeta Logarja iz Mežice je 29. julija lokomotiva pritisnila ob cev. Imel je poškodbo stegna in bil eno uro v nezavesti.

■ Delavcu Emilu Mešiču iz Brinja na Hrvaškem je 27. 3. 1944 padel na glavo kamen. Bil je v nezavesti.

■ Delavec Franc Lučki iz Trziča je 29. julija 1944 v predoru zašel med dva vagončka, ki sta mu močno stisnila zgornji del trebuha.

■ Minerju Janezu Kumarju iz Čabrač pri Poljanah je 14. avgusta dvigalo odrezalo tri prste na desni roki.

■ Tesarju Francu Završniku iz Podbošča pri Komendi je 1. 9. 1944 stroj zmečkal palec na desni roki. Zdravnik ga je poslal v bolnico šele 8. septembra.

■ Zidarja Miha Grilca s Primskovega pri Kranju je 22. novembra 1944 ponoči, ko je padel na tračnicah, povozil vagonček, tako da mu je počila kost na desni nogi. V ambulanti

je ležal teden dni. Po navodilih zdravnika so mu dajali obkladke. Ker so bile bolečine vse hujše, je bil 29. nov. poslan v bolnico.

■ Delavcu Antonu Šmidovniku iz Tunjske Mlake pri Kamniku je 10. dec. 1944 padel na nogo velik kamen. Kljub močnim bolečinami ga je zdravnik poslal v bolnico šele po petih dneh.

Takih večjih in manjših primerov delovnih nezgod pa je bilo na Ljubelju še veliko več.

Dr. Ramsauer je na Ljubelju delal kar je mogel in znal. Ponesrečencem je najprej sam poskušal nuditi prvo pomoč, v bolnico pa pošiljal samo težje primere. Prav zaradi tega mnogi bolniki in poškodovanci niso bili pravočasno bolniško oskrbljeni in pravilno in optimalno ozdravljeni.

Amputacija noge z žago

Med več primeri je posebno globok vtis na delavce napravilo tole dejanje dr. Ramsauerja:

Dne 12. oktobra 1944 ob 21.30 uri je na koroški strani lokomotiva skoraj odrezala desno nogo nad kolonom italijanskemu delavcu Giuseppeju Cagniju. Delavci so ga takoj pripeljali v esesovsko ambulanto. Dr. Ramsauer je poklical »bolničarja« Petra Novaka in mu rekel, da bo opravil kirurški poseg. Prisoten je bil tudi avstrijski interniranec (zaprt zaradi kriminala) Johann Danter, ki je delal v ambulanti esesovskega taborišča in čistil pisarno dr. Ramsauerja. Italijan je bil v nezavesti. Novak je Ramsauerja vprašal, ali si upa to storiti, ker ni kirurg, on pa mu je jezno odgovoril: »Poskusil bom, čepav nisem kirurg!« in ga opozoril, naj se nikar ne vtika v njegove zadeve. Vzel je navadno »Jožefovo žago« in ponesrečenemu brez injekcije odrezal nogo v spodnji tretjini stegna. Pet ur pozneje so ga še vedno nezavestnega z rešilcem pripeljali na Golnik. Tam so ugotovili, da

je pacient v globoki nezavesti, da še diha, da mu je amputirana noga, da je preostali del noge povsem blede barve, da je koža preko rane zašita s tremi šivi, iz nje pa štrli 2 cm dolga kost in da ni krvavitve. Dali so mu infuzijo in srce je začelo nemirno delovati, a pacient je še vedno ostal v nezavesti in skoraj brez srčnega utripa. Rano so mu posuli s praškom, ovili s sterilno oblogo in krn položili v »korito«. Vse pa ni nič pomagalo, kajti krvni obtok je bil vse slabši in ob 13. uri je Cagni umrl. Upravitelj bolnice in šef kirurškega oddelka, nacist in esesovec dr. Hermann Samonigg, doma iz Celovca, je 21. februarja 1945 napisal »zdravniško poročilo« v katerem med drugim piše: »Pri omenjenem je šlo za stanje po amputaciji stegna, zaradi bajé povsem zmečkane noge. Mož je bil pripeljan v umirajočem stanju in je zaradi posledic te nesreče 13. 10. 1944 ob 13. uri umrl.« Truplo so iz Golnika odpeljali na koroško stran na pokopališče v Brodi, kjer ga je 18. oktobra pokopal slovenski župnik iz Podljubelja Tomaž Oraže ter ga vpisal v mrliško knjigo fare Slovenji Plajberk, kamor spadata tamkajšnja cerkev in pokopališče Sv. Lenarta.

Na celovškem procesu proti obtoženemu vojnemu zločincu dr. Ramsauerju, jeseni l. 1947, je dr. Samonigg izjavil: »Pred-

vsem se spominjam primera, ko je nek človek, ki je umiral, bil že operiran, preden je bil sprejet v bolnico. Spominjam se, da je bila amputacija nekje že izvršena. Glede na poročilo, ki sem ga takrat dobil od mojega glavnega asistenta, je osebi nekje dr. Ramsauer amputiral en ud. Nikdar še nisem imel takšnega primera, da bi bil nekdo sprejet v našo bolnišnico po operaciji. Glavni asistent mi je rekel, da je bila operacija opravljena z navadno žago. Primer je bil edini te vrste v naši bolnici, ...

(Bolniški list in pismo dr. Samonigga sem našel v arhivu bolnice na Golniku v septembru 1984, štiri leta kasneje pa sem, zahvaljujoč župniku Jančarju v Slovenjem Plajberku, našel vpisane podatke o pokopu na pokopališču v Brodeh v tamkajšnji mrliški knjigi! – op. J. T.)

Decembra l. 1990 je Iva Gruden, ki je bila med vojno tajnica dr. Samonigga na Golniku, podala naslednjo izjavo: »Leta 1943 ali 44 sem nekega jutra izvedela od dr. Samonigga, da so ponoči pripeljali težko ponesrečenega delavca z gradbišča na Ljubelju in da je revež, zaradi velike izgube krvi, medtem že umrl. Eden od spremljevalcev ponesrečenca je bajé izjavil, da je sam videl, kako je zdravnik taborišča na Ljubelju pacientu z navadno žago amputiral nogo. (To je bil Peter Novak, takrat bolničar v civilnem taborišču na Ljubelju. – op. J. T.) Dr. Samonigga je takšen poseg zdravnika silno prizadel in ni skrival svojega ogorčenja. Dejal je: 'Zdravnik ni le povzročil smrti ponesrečenca, marveč je onečastil zdravniški poklic in storil nehumano dejanje.' Rekel mi je tudi, da bo primer prijavil pristojnim organom...«

Se nadaljuje

MESTNO GLEDALIŠČE ČAS IN SPOMIN

V okviru prireditev ob 50-letnici osvoboditve in zmage nad nacifašizmom so v celovškem Mestnem gledališču brali avtorji Schoschana Rabinovic, Josef Haslinger, Robert Schindler, Ceija Stojka in Michael Guttenbrunner, poslušali pa smo tudi skladbo »Der Kaiser von Atlantis« žrtve holocausta Viktorja Ullmanna, ki je nastala v KZ Teresienstadt. Pretresljiv povezovalni govor je imel univ. as. Klaus Amann (objavili ga bomo v prihodnjih stevilkih).

Pisatelj Robert Schindler je kot dete preživel holocaust na Dunaju in mati ga je potem, ko je prišla iz taborišča, prepoznala samo po materinem znamenju. (Na desni Josef Guttenbrunner.)

ODPRTJE 1. RAZSTAVE O KACETU NA LJUBELJU

Ljubelj je bil koroška mučilnica

Posamič in v skupinah so v torek, 10. maja zvečer, ljudje prihajali v celovski Napoleonstadl na odprtje prve razstave o taborišču na Ljubelju. V razstavnem prostoru se pride le skozi polokrogli temni tunel, oblečen v črno platno, ki ponazarja smrt in suženjstvo pri gradnji tega predora. Preden vstopijo v ta »tunel«, ljudem zastane korak, kakor da bi šli grozi in peklju naproti. Potem pa, ko da bi jih gnala neznana mora, s podvojenim korakom hitijo skozi temo v galerijo in pri tem niti ne vidijo slik o kacetu, ki jih na platno riše dia-projektor.

Prireditelj razstave o »Pozabljenem koroškem kacetu na Ljubelju« je iniciativna skupina »Mauthausen-Aktiv Kärnten/Koroška« (med člani je poleg celovške univerze tudi Zveza slovenskih organizacij). Poleg raziskave doslej nerazjasnenih nacističnih grozodejstev na Koroškem namerava skupina med drugim ob vhodu v ljubeljski predor, kjer je bila na koroški strani podružnica kace-ta Mauthausen, odkriti spominsko obeležje.

Razstavo, ki je naletela na izreden odmev, saj si jo je doslej ogledalo več kot petsto ljudi, je odprl univ. prof. dr. Peter Gstettner. Razstava, je dejal, je del koroške zgodovine, doslej odrinjene v pozabo. Pri odkrivanju te zgodovine smo šele na začetku. Odkrivanje neprijetnega pa je potrebno, če nočemo, da ga bojo bodoči rodovi morali spet doživeti. Spomin,

Inž. J. Tischler, dr. P. Leuprecht, dr. P. Gstettner, dr. M. Ausserwinkler, mag. J. Zausnig in S. Metelko (z leve)

soočanje z zgodovino in njeno sprejemanje pa so pogoji za to, da prihodnost lahko načrtujemo neobremenjeni.

Gstettner se je posebej zahvalil prav pričam ljubeljskega nasilja, predvsem interniranecem, domačinom in inž. Janku Tišlerju ter mag. Zausnigu, ki je o ljubeljskem kacetu na koroški strani napisal diplomsko delo in ga v knjigi izdal pri založbi Drava.

V imenu mesta Celovec je spregovoril podžupan Siegbert Metelko in menil, da se nekateri raje spominjajo vojaških podvigov kot pa grozodejstev, kakršna so se dogajala na Ljubelju. Odgovor na smisel bojevanja sto tisočih v nemških uniformah najdemo na tej razstavi: nemški vojaki niso branili

domovine, ampak klavnice in klavce. Vsak nemški vojaški uspeh je podaljšal trpljenje kacetnikov. In potem jasne besede, kakršne smo doslej le redko čuli v tej deželi: Ljubelj je bil koroška klavnica. Ime zdravnika Ramsauerja, ki je bil na Koroškem čislana oseba, v Franciji še danes zbuja srh.

Namestnik deželnega glavarja Ausserwinkler je opozoril na težave, kako pri mladini zbuditi prizadetost zaradi medvojnih grozodejstev. Zato je velika naloga celovške univerze, da deluje proti tej pozabi, proti odri-vanju, kajti zmotno smo menili, da so dejstva in zločini sama zadostne priče. Kot neopravičljivo je Ausserwinkler obsodil sodelovanje zdravnikov v nacističnem morilskem stroju in kot zdravnik prosil odpuščanja za storjene zločine svojih kolegov. Vse je pozval, da nastopijo proti molku in pozabi in obljubil podporo dežele univerzi pri tem velikem pedagoškem delu.

V imenu Sveta Evrope je spregovoril njegov podsekretar

Peter Leuprecht. Drama pred 50 leti je imela evropsko dimenzijo. Molčanje o tej drami in tem trpljenju ni rešitev, govoriti o tem je evropska dolžnost. V kacetih so ljudje sanjali, da se kaj takega »Nikdar več« ne bi ponovilo. Ta »Nikdar več« je tudi dolžnost SE, kajti brez spomina ne bomo gradili nove Evrope.

Vhod k razstavi ponazarja črn predor

Franc Wakounig

BELJAK SPOMIN NA ŽRTVE IN ODPOR

V četrtek, 11. maja 95, so na Glavnem trgu v Beljaku ob navzočnosti dež. glavarja dr. Zernatta, predstavnika Roma in Sintov Taubmanna, univ. prof. Gstettnerja, dijakov in učiteljev gimnazije Perau-Beljak ter številne publike odkrili »Spomenik imen«. Ta je nastal na pobudo učitelja mag. Haiderja in je koncipiran kot mobilna razstava. Spomenik bo stal 10 dni v središču Beljaka kot opomin na žrtve in odpor proti nacionalsocialističnemu režimu.

Že sam kraj namestitve spomenika, v centru Beljaka, so izbrali zaradi tega, da si ga ogleda karseda veliko ljudi. Spominske table naj sprožijo tudi diskusijo in razmišljanje o temni strani naše polpretekle zgodovine. Na lesenih tablicah je vžganih 72 imen oseb, med njimi ducat slovenskih, ki so bile umorjene kot žrtve nacionalsocialističnega terorja v beljaškem okraju.

Ta projekt je eden redkih ljudskih iniciativ v sklopu letošnjih protifašističnih proslav na Koroškem. Vsi govorniki so pohvalili to akcijo 6. razreda gimnazije Perau v Beljaku. M. S.

POČASTITEV V CELOVCU

Grete Schütte-Lihotzky - arhitektka in protifašistka

V okviru proslave Komunistične stranke Koroške ob 50. obletnici zmage nad fašizmom so preteklo soboto, 13. maja, v »Ljudski hiši« v Celovcu počastili arhitektko in protifašistko Grete Schütte-Lihotzky. To hišo, kjer je danes sedež KP Koroške in prostor gledališča »Celovski ansambel«, so sezidali leta 1949 po načrtih te arhitektke. To poslopje je na Koroškem edinstven dokument arhitekture mednarodno znane arh. Schütte-Lihotzky, ki se je od vsega začetka svojega dela opirala na »moderno« in se angažirala za človeško in socialno arhitekturo. Čeprav so to zgradbo kasneje deloma spremenili, so vendarle ohranili bistvene prvotne elemente njenega načrta. Z odlokom z dne 16. 9. 94 je Urad za varstvo spomenikov to zgradbo na celovškem Süd-

92-letna Grete Schütte-Lihotzky

bahngürtel 24 zaščiti zaradi zgodovinskega arhitekturnega in kulturnega pomena. Omeniti je treba, da je magistrat mesta Celovec vložil priziv, tega pa je ministrstvo zavrnilo!

Danes 98 let stara, nadvse čila in duhovno sveža, prijazna arhitektka se je rodila l. 1897 na Dunaju. Študirala je pri Oskarju Strnadu in je bila po l.

Univ. prof. dr. Perz z Dunaja je orisal zgodovino kace-ta Mauthausen in njegovih več kot 40 podružnic. Mauthausen je bil vseskozi uničevalno taborišče z visokim deležem avstrijskih storilcev in seveda tudi vzor za ostala nacistična uničevalna taborišča. Kot v Auschwitzu so tudi v Mauthausnu morili ljudi med drugim s plinom ciklon B.

Razstava je glede na razstavljene predmete špartanska. Edinole en komplet kacetniške obleke je v vitrini. Sicer pa živi od fotografij, spremnega besedila in posnetega intervjuja z ljubeljskim zdravnikom dr. Ramsauerjem. Hlad, ki zaudarja iz besed in mimike te osebe, gledalca še posebej stresa.

Obisk razstave je izredno dober. Reakcije so različne, večina je pretresena, nekateri prvič seznanjeni s kacetom pred vratmi. Prišla sta tudi dva fanta. Ko sta zvedela, da je to razstava o kacetu na Ljubelju, je eden dejal: »Kaj, kaceti na Ljubelju? In nič več cigaret?« Tudi to je koroška stvarnost!

Franc Wakounig

svetovni vojni prva ženska v tem poklicu. Od l. 1926 je delovala v Frankfurtu. Znana je postala njena kuhinja »Frankfurter Küche«, ki naj bi olajšala delo ženskam, ki so v poklicu. Leta 1930 je odšla v Sovjetsko zvezo, 1939. pa v Carigrad. Leta 1941 so jo ob konspirativnem srečanju na Dunaju ugrabili gestapovci in jo zaprli.

Septembra 1942. l. jo je berlinski »Volksgerichtshof« obsodil na 15 let zapor. Do osvoboditve je bila v zloglasnem zaporu Aichwald pri Augsburgu. Po vrnitvi na Dunaj se je vključila med drugim v delo KP in bila l. 1948 izvoljena za predsednico »Zveze demokratičnih žena«. Danes je častna predsednica te organizacije. Leta 1980 jo je Avstrija javno počastila z nagrado za arhitekturo mesta Dunaja. M. S.

50-LETNICA OSVOBODITVE IN ZMAGE NAD NACIFAŠIZMOM

Slovesno in dostojno v Ljubljani

Veličastno, a brez primesi pijanega in kakorkoli ideološko obarvanega zmagoslavja se je Slovenija spomnila konca druge svetovne vojne, osvoboditve izpod nacifašističnega jarma in njegovega vojaškega poraza. Govori političnih predstavnikov Slovenije so se odlikovali po zmernosti, duhu dialoga in krepitve medčloveških odnosov v prid ljudi in države.

Osrednje državne prireditve so bile v Ljubljani, in sicer v soboto, 13. maja zvečer, slavnostna akademija v Cankarjevem domu, ter v nedeljo, 14. maja dopoldne, seja državnega zbora in za njo spominska svečanost z mednarodno udeležbo na Trgu republike. V stolnici pa je slovenski metropolit in ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar bral slovesno mašo za domovino. V pridigi je poudaril potrebo po spravi, kajti edinole na njej je možno graditi boljšo bodočnost za slovenski narod in Slovenijo.

Proti manipulaciji zgodovine

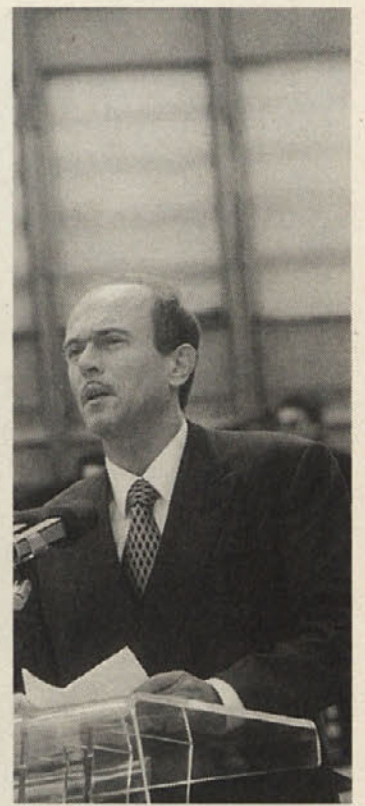
Slavnostni govornik na sobotni akademiji v Cankarjevem domu je bil predsednik republike Milan Kučan. Dejal je, da je vojna izbruh nakopičenega zla, ki zbudi speče demone in jim podeli nepojmljivo moč apokalipse. Usodno je razdelila Slovence, tako da je prišlo do spopada med njimi samimi. Ta razkol je bil tako globok, da slovenskemu narodu ni uspelo organizirati enotnega upora. Delu Slovencev sta bila bližja okupator in sodelovanje z njim kakor pa odpor proti njemu ali celo skupen odpor s politično in ideološko drugače usmerjenimi rojaki.

Kučan je, brez obtoževanja, uvodoma dejal, da je v slovenskih gozdovih, kjer se je kalil upor proti nacifašizmu, bilo prostora za vse. Kakršnikoli že so bili motivi, da se je del Slovencev v Ljubljanski pokrajini odločil za sodelovanje z okupatorjem, je ta odločitev bila in ostaja napačna in je ni mogoče opravičiti. »Slovenska državnost je ne more zapisati med svoje zgodovinske izvore. Ne more imeti mesta med vrednotami in zgledi slovenstva. Mesta v izročilu, ki je omogočilo, da smo Slovenci v 20. stoletju dvakrat, v 2. svetovni vojni in v vojni proti agresiji Jugoslovanske armade za samostojno in neodvisno Slovenijo, ob pravem času odločno in samostojno uveljavili svojo zgodovinsko pravico do obstoja«.

Kučan je zavrnil vsakršno manipuliranje z zgodovino, kajti Slovenijo je mogoče graditi le na resnici in pravičnosti. Prav zato, je dejal slovenski predsednik, povojna maščevalna, zunajsodna likvidacija domobrancev, ki so nedvomno bili okupatorjevi sodelavci, nima opravičila in

Padalci so pristali do centimetra natančno

Predsednik vlade Janez Drnovšek

je vredna vse obsodbe in obžalovanja.

»S partizansko vojsko smo bili Slovenci po orožju in ideji neposredni zavezniki protifašističnih vojaških in odporiških sil, dali smo svoj zgodovinski priznani nesorazmerno velik delež pri ohranitvi temeljev zahodne civilizacije. Borili se nismo samo zase, ampak za vso Evropo«.

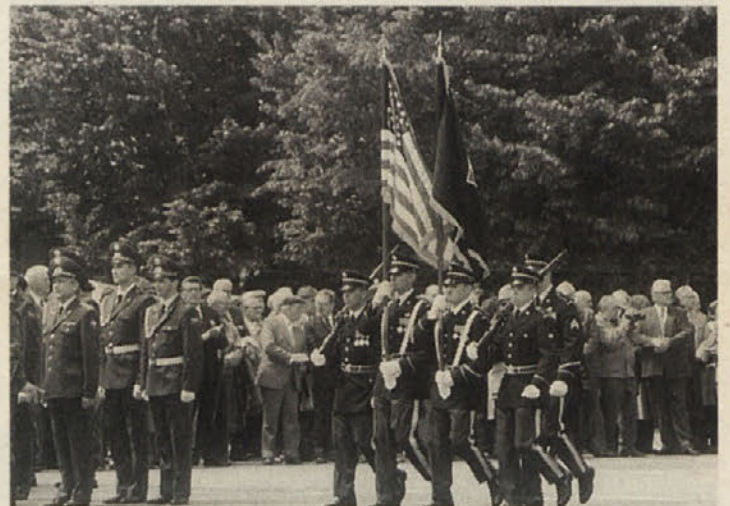
V nedeljo dopoldne je bila najprej slavnostna seja državnega zbora. Žal se je krščanski demokrati, socialdemokrati in del ljudske stranke iz ozkih ideoloških in strankarskopoli-

tičnih motivov niso udeležili. S tem so se postavili na isto raven s koroškimi svobodnjaki, ki so oblatili upor proti hitleriji in bojkotirali spominsko svečanost pri spomeniku za žrtve nacizma na celovškem pokopališču v Trnji vasi.

Govornik na seji državnega zbora je bil njegov predsednik Jožef Školč.

Partizanstvo - boj za Evropo

Dejal je, da če se Slovenci ne bi uprli nacifašističnemu nasilju, bi bila podoba današnje Slovenije drugačna. Partizan-

Zastopane so bile vse štiri zavezniške vojske

Predsednik državnega zbora Slovenije pred parlamentarci na slavnostni seji

Medvedje kape v Ljubljani so bile prava atrakcija

vo je bilo prava slovenska vojska, bilo je zaveznik v antifašistični koaliciji. Narodnoosvobodilni boj ni bil »komunistična pustolovščina«, kar dokazujejo dnevniki razumnikov različnih političnih prepričanj. »Smrt fašizmu-svoboda narodu« je bilo v tistem trenutku geslo in politični program za vstajo proti črni prihodnosti Evrope, za obrambo demokratičnih tradicij.

Školč je poudaril, da maj 1945 Slovincem ni prinesel demokracije, ampak se je ta odmaknila daleč v prihodnost, z njo pa možnost, da bi do konca in na kulturni stopnji zahodne civilizacije primerno razčistili s preteklostjo. V trdem boju, ki je štiri leta potekal za povojno oblast, nobena stran ni izbirala sredstev in v tem pogledu sta obsojanja vredni obe, kolikor sta »narodovo stisko in njegov pogum izrabljali za lastne oblastne cilje in povzročali krivice. Ko pa je krivica že storjena, terja tudi popravo in spravo, šele potem neha porajati nove in nove krivice«. Školč je pozval k strpnosti, kajti v »demokraciji moramo svoje vizije živeti skupaj z drugimi«. Zdaj je »čas za zrele odločitve in zrele ljudi«. Predlagal je posta-

vitev skupnega spomenika vsem žrtvam in v minuti molka se je državni zbor tem žrtvam poklonil, ne glede na njihovo ideološko, versko ali narodno in vojaško pripadnost.

Glavna spominska svečanost pod geslom »Triumf« je zatem potekala na Trgu republike pred parlamentom. Tu so se postrojili deli slovenske vojske s častno stražo, ki je raportirala predsedniku Kučanu, vojaške formacije zavezniških sil ZDA, Rusije, Francije in Anglije, postavili so se partizani in veterani vojne za Slovenijo, prišli so telovadci, padalci, lipicanci, zbori in recitatorji, člani diplomatskega zbora in nad dvanajsttisoč udeležencev je obkrožalo in spremljalo slovesnost. Spregovoril je predsednik vlade dr. Janez Drnovšek. Poudaril je, da dan zmage nad nacifašizmom ostaja v zavesti svobodnega sveta civilizacijski mejnik. Opozoril je na duhovne temelje moderne Evrope, ki segajo od antike prek krščanstva do modernega pojma svobode in demokracije. Zavrnil naci-fašizma je ključni del etično-politične zaveze, ki opredeljuje svobodni svet.

Franc Wakounig

PO 53 LETIH

3 Po poteh bridkih spominov

Sveče in cvetje na največjem izseljenskem grobišču v Frauenaurachu

Iz Frauenauracha oz. bližnjega kraja našega prenočevanja smo se v soboto, 22. aprila, tretji dan našega spominskega potovanja, vozili po prijetni pokrajini in po skoraj podeželskih cestah proti Hagenbüchachu, četrtemu kraju taborišča naših izseljencev. Vreme smo imeli lepo in tudi občutek, da je najhujše že za nami, je vnesel med potnike nekaj vedrine.

Hagenbüchach

Simon Triesnig iz Loč nam je v avtobusu pripovedoval, kako je bilo v taborišču. Podrobno se sicer ni mogel spomniti, v slabo vzdrževani vili pa je bilo od 60 do 90 naših ljudi. Starejši so morali na delo, otroci pa so bili na z žico obdanem dvorišču. Spomni pa se tudi nesrečnega mladega Hanzija Schauniga, katerega je na postaji podrhl in povozil vlak. Drugi udeleženci so vedeli tudi za njegov pogreb.

Kmalu smo se ustavili pred lepo preurejeno vilo, pravim malim gradičem, na kateri z velikimi črkami piše Jakob Haus. Da, če bi bilo tedaj tako, so menili naši nekdanji stano-

valci hiše, bi res veljal tisti zlobni očitek nekaterih na Koroškem, češ, saj jim ni bilo nič hudega, saj jim je šlo boljše kot pa nam doma. V tedanjih prostorih pa so bili natlačeni, zeblo jih je, hrana pa nikakršna.

Sosed te taboriščne vile nam je povedal nekaj podatkov o njej, o lastniku, kdaj jo je preuredil, da daje stanovanja v najem, kaj več pa nismo zvedeli.

Zadnja postaja Schwarzenberg

Še zadnje nekdanje taborišče je bilo v programu. Tudi zanj je med potniki vladalo veliko zanimanje. Kar poprek po bližnjih cestah smo se bližali Schwarzenbergu, kjer je bilo veliko naših izseljencev v kloštru, kam pa so preselili del prejšnjih stanovalcev kapucinarjev, se ne ve. To taborišče nam je že v avtobusu predstavil Hanzi Ogris-Miklavž iz Bilčovsa, ki je imel tedaj 15 let. Izseljence so strpali v celice menihov, kloštra se drži cerkev, kamor pa izseljenci, razen kdaj naskrivaj, ko ni bilo lagerfirerja, niso smeli. Starši so hodili delat po okoliških krajih, pa tudi mlajši. Hanzi je delal v

neki tiskarni, pivovarni, vrtnariji, pri krovcih, prenašal vreče premoga. Oče Miklavž, Ogris Janko, je na prošnjo duhovnika v cerkvi celo orglal, tudi za to lagerfirer ni smel vedeti. Ob koncu maše mu žilica ni dala miru in zaigral je nekaj akordov N'mav čriez 'izaro, včasih pa tudi Hej Slovani ...

Tistim, ki so to slišali, je bilo takoj topleje pri srcu. Ogris pa je tam zložil tudi nekaj pesmi (glej faksimile!) in nekatere so že tedaj prišle med izseljence v druga taborišča. Kako, bo najbrž ostala skrivnost.

Spontano smo se zbrali v cerkvi in kar naenkrat je občuteno zazvenela Marijina zahvalna pesem, Tonči Schlapper pa je recitiral eno od Ogrisovih pesmi. Emocionalno vzdušje, spominjanje, pogovori med

udeleženci in osebjem v samostanu in kar težko smo se spravili spet na avtobusa.

Pred nami je bila še dolga pot domov in tudi ustaviti se je bilo treba. Zadnji dan smo potovali brez časovnih stisk, lepo

v miru smo si v Nemčiji vzeli čas za oddih in kosilo, nato pa že v popoldanskih urah prestopili avstrijsko mejo. Krajši postanek smo si privoščili še na visokogorski cesti v Ebenu, da smo lahko domov sporočili,

kdaj nas lahko pričakujejo, potem pa mirno drseli proti Beljaku, Celovcu, Rožu in Podjunu.

Brez razmišljanja in pogovorov o tedanjih časih in sedanjih vtisih seveda ni šlo. Udeleženka

Karla Haderlap iz Lepene pa je svoja razmišljanja celo zllila v pesem in nam jo v avtobusu prebrala. Objavljamo jo v okvirju.

Koroška, ti prekrasna, a hladna domovina. Sovražna ob izselitvi, neprijazna ob vrnitvi. Pa vendar jo je vredno ljubiti, saj v njej živijo tudi dobri ljudje ...

Takat ta vila ni bila tako imenitna

Jože Rovšek

Zaključni posnetek pred cerkvijo spominov v Schwarzenbergu

Hodili smo po poteh izseljenstva, hodili po poteh trpljenja, kjer naši so ljudje preživeli nekaj let življenja. Tri leta, tri mesece, tri dni – dolgi dnevi strahu, pričakovanja! Bo li nekoč vse to minilo, le koliko se nas bo vrnilo? Zapustiti morali so domove, natrpali so v živinske jih vagone, gonili jih kot govedo, postali žrtve so brez vseh pravic, nič ni pomagal jok, nobeden vzdih ... Danes, po 50 letih, se vračajo spomini – sedaj v zrelih letih – takrat mladostniki. Starši že pomrli – otroci že odrasli, tako minevajo pač časi

Vseh nas res želja je velika, da zgodovina se ne bi ponovila, da mladina naša bi pozorna bila. Da gradili bi mostove za ljubezen, mir! Zlo je treba odpustiti – a nikdar pozabiti! Mladina, varuj svoj jezik, naj ti bo zaklad! Da ne bo brez smisla vse to trpljenje, ko toliko ljudi stalo je življenje ... Frauenaurach, Hesselberg, Eichstätt in druga taborišča naj nam bodo le grenak

spomin.

Mauthausen, Dachau, Auschwitz, pa bili so kraji morije – maščevanja, nimam besed, da opisala bi ta dejanja ...

Karla Haderlap

7 pregnanstven.

1. Tole tam je naša dečela,
Kjer mama mi je pravi peklo.
Najla mi je tam lepo,
Ljubiti Jago, našo in tudi njo.
2. Kde le, mi je mami,
Bo vidim se, kako mi je.
Kdaj tam je in se tudiš,
Ker mi je, je mi in ljubim!
3. Mami dom mi tam imeli,
Kjer mi je hiša bela,
Kjer mi je odmeval glas,
In blagostor je bil in vesel mi.
4. Pa se v naši hiši so ljudje,
Bile kmeti so mi in zlate,
Pa mi čisti bi bili to,
In bi mi bi nam se zmlj.
5. Pidi mihi dan praveži!
Zetile ni nam in te dečela!
Kaj smo bo gospodari,
Strome ni to oči nam je kvari!
6. Ohjela naša je ara,
Bivale so stonji namu tonne.
In kralj kralj namu se bi,
In mi se doma se postorjali.
7. Kje v leti mi bi smo gnani,
Pa kralj namu namu kraljari,
In kralj je nam oči ni ta,
In mi se mah namu! kralj ka kralj!
8. In kralj namu kralj namu,
In kralj namu namu kraljari,
In kralj namu namu kraljari,
In kralj namu namu kraljari!
Sestavil 25. 93.

Marijino petje v Rutah

SPD »Jepa – Baško jezero« Loče/Pečnica in Dorfgemeinschaft Latschach sta letošnje Marijino petje priredila v podružnični cerkvi loške fare v Rutah. To petje ima v Ločah že večletno tradicijo in je pravzaprav edina stalnica obeh kulturnih dejavnikov na tem območju. Lična cerkva v Rutah je bila skoraj do zadnjega kotička napolnjena, če pa je prireditveni dan ne bi ravno pokrival z materinskimi dnevi in bi vrhu tega bilo še nekoliko prijaznejše vreme, bi zdaleč ne mogla sprejeti vseh obiskovalcev. Sam spored je bil dobro prilagojen kraju

– preprost in razen tamburaškega ansambla ter delne instrumentalne spremljave mladinske skupine iz Ledinc omejen na petje zborov: Gemischter Chor Rosenbach, Chor der Dorfgemeinschaft Latschach ter moškega pevskega zbora »Jepa – Baško jezero«. Izvedba sama je bila lepo podana, okolju primerno usklajena, kar je občinstvo z odobravanjem pozdravilo. Dobro pripravljene agape po petju so se ljudje vendarle premalo poslužili – hladna večerna sapa je bila slednjič tudi vzrok, da se je občinstvo z nastopajočimi vred kar nekam prehitro razšlo. F. Č.

KNJIGA O ALJAŽU

»Triglavski kralj«

je naslov knjige, ki je bila v sredo predstavljena Korošcem v Slomškovem domu v Celovcu.

Napisal jo je Ivan Sivca, eden najbolj branih sodobnih slovenskih pisateljev. V skoraj 50 krajših črticah popisuje življenje Jakoba Aljaža (1845–1927), župnika na Dovjem, strastnega planinca, predvsem pa slovenskega rodoljuba – od rojstva do smrti. Izšla je pri Družini v Ljubljani ob 150. obletnici rojstva Jakoba Aljaža in 100-letnici postavitve stolpa na vrhu Triglava. Fotografije je prispeval France Urbanija, sedanjí dovški župnik.

Predstavitev, na katero je vabilo kar pet prirediteljev (Generalni konzulat Republike Slovenije, Slovensko planinsko

društvo Celovec, Mohorjeva družba, Slovensko kulturno društvo Celovec in

Krščanska kulturna zveza) bi si zaslužila nekoliko več pozornosti in obiska koroških planincev, ljubiteljev Triglava in drugih Aljaževih privrženecv.

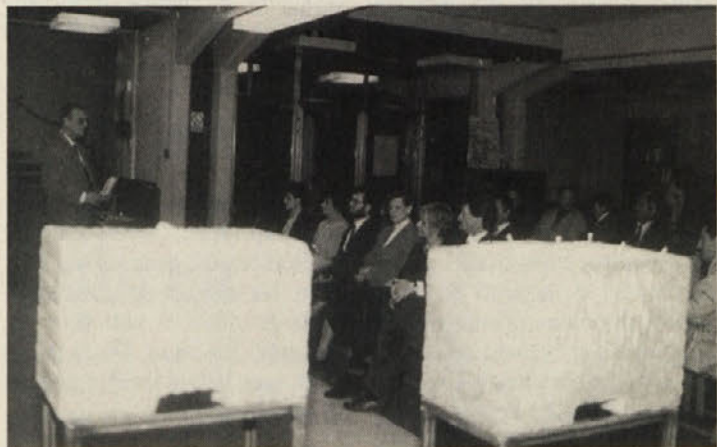
Če so torej mnogi zamudili priložnost, da osebno spoznajo avtorja in fotografa knjige, in niso mogli slišati branja dramskega igralca Andreja Kurenta, kakor tudi ne lepih pesmi Kamniških kolednikov, jim vendar ostaja še možnost, da v slovenskih (koroških) knjigarnah povprašajo po kasetah Ivana Sivca ali Kamniških kolednikov in po knjigi »Triglavski kralj«.

Drugje sem bral »... da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ Aljaževa zasluga.«

Zakaj bi ga potem tako ne imenovali! **Miha Traunik**

LIKOVNA IZMENJAVA

Graška umetnika v Velenju

Ob otvoritvi razstave graških umetnikov v Velenju, v ospredju skulpturi iz gline

V galeriji Kulturnega centra Ivan Napatnik so pred dnevi odprli razstavo kiparke in slikarja, oba sta člana Zveze štajerskih umetnikov iz Gradca, Waltraud Gschiel in Bernd Haslerja.

Tako se nadaljuje sodelovanje velenjskih in graških umetnikov. Velenjska umetnika, akademski slikar Alojz Zavolovšek in Bernard Šešl, sta se namreč že uspešno predstavila v Gradcu.

Kadar razstavljajo kiparji ali slikarji, ni potrebno veliko besed za sporazumevanje, njihova umetniška in razstavljena dela največkrat povedo veliko več, kot pa se to da izraziti z besedami.

Slikar Bernd Hasler je v Velenju prvič. Primerno predstavlja svoja najnovejša dela, le nekaj jih je iz njegovih prejšnjih ustvarjalnih obdobij. Pri umetniku je zanimivo to, da uporablja materiale iz vsakdanjega življenja, kot so pleksi steklo, guma, žebli, žica itd. Kiparka Waltraud Gschiel pa ustvarja v glini. Vse skulpture so narejene iz surove, še neobdelane opečne gline, nekatere pa so tudi povišane.

Ob tej priložnosti je vsem spregovoril predsednik sveta mestne občine Velenje Dragan Martinšek in že napovedal, da se bodo v bližnji prihodnosti v Gradcu spet predstavili velenjski likovni ustvarjalci. **L. Ojsteršek**

PREMIERA V ŠENTPRIMOŽU

Cvetje hvaležno odklanjamo

Konec dober, vse dobro – tudi za igralsko ekipo Gledališča ob Dravi

Premiera najnovejšega odrskega dela Gledališča ob Dravi, ki si je že kar osvojilo gledališki oder v Šentprimozu, z nekoliko provokativnim naslovom Cvetje hvaležno odklanjamo, pretekli petek ni uspela privabiti večjega števila gledalcev. V Šentprimozu nismo vajeni napol zasedene dvorane. Seveda bi si premierna uprizoritev zaslužila večjo pozornost, a kaj ko je padla ravno v čas, ko naše predstavnice nežnega spola cvetja nikakor ne odklanjajo, torej v čas materinskih dnevo, in to ne glede na to, od kod in zakaj se je vrnil v duše naših »boljših polovic«.

Kljub temu pa je premiero šteti za uspeh. Sergej Verč, režiser iz Trsta, se je tokrat z našimi igralci in nekaterimi gosti iz avstrijskokoroškega prekomejstva lotil dokaj moderne dela ameriških komedio- grafov Normana Barasha in Carroll Moore. Pisca sta znana predvsem po tekstih za komedijske oddaje za radio in televizijo, njuna največja uspešnica pa je »Prisluži si milijon«.

Komedija kot dramsko delo, če je dobra in prava, nikoli ni plitka, poneumljujoča. Vsebuje nekaj bodic, ki dajo človeku misliti. Tudi ta je taka. Zgodba se pleče okrog ameriškega srednjepremožnega zakonskega para Kimball. Može je hipohonder (namišljeni bolnik) in vse, kar je narobe z njegovim zdravjem, napihne v pogubno bolezen. Zdravnikove razlage si razloži po svoje, si kupi parcelico na pokopališču, na vzpetini z lepim razgledom, in ker svojo ženo ljubi, ji sugerira in celo vsiljuje moža po svoji smrti ter tudi njemu rezervira prostor na »družinskem« grobišču.

Namišljenost bolezni Georga Kimballa celo posadi v invalidski voziček, njegov sosed Arnold že pripravlja govor ob odprtem grobu, žena Judy pa, ko se z ribarjenja vrne njegov zdravnik Morrissey, posumi, da se je mož zatekel v hipohondrijo, ker ima ljubico. Zvrne ga iz invalidskega vozička in glej! ta

se pobere. Neprijetna situacija! Kako se vse razplete, si na prihodnjih uprizoritvah oglejte sami!

Komedija je polna humornege naboja, podpirajo ga prizori iz domišljjskega sveta obeh zakoncev, spretno postavljeni nekam med oblake.

Vemo, da komedija za uprizoritev nikoli ni lahka, Verč je imel še srečo z izbiro igralcev. Ker uprizoritev temelji predvsem na zgoščenem tekstu in manj na situacijski igri, si je sposodil nekaj igralskih talentov iz slovenske Koroške. Glavno vlogo je prepričljivo od-

Prav imenitni sta bili v vlogah nočnih deklet gostja Nada Temnikar in domačinka Micka Hobel. V »oblačku« sta posrečeno v vlogah sprehajalcev nastopila še Franc Polcer in Janez Hobel.

Sceno je, kot že ponavadi za šentprimški oder, načrtoval in poslikal Kristijan Sadnikar, mizarško izdelal pa Janez Hobel. Preprosto, a učinkovito luč je postavil Zoran Najdenov, kostume je izbral režiser, za lep jezik in pravilno izgovorjavo se je prizadevala Minu Kjuder, napeto glasbo, ki je v dobršni meri podpirala humorčnost do-

Ljubosumje pričara strašne halucinacije o moževi nezvstobi

igrala Sonja Škrabec, in to v prizorih žene kokete, zaskrbljene, hude in ljubeče. Namišljeni bolnik Walter Juvan v vlogi Georga je bil preveč patetičen, skozi igro se je prebijal trpeče. Miha Kap je veseljaškega sosedo odigral zelo dobro, tudi Toniju Wakounigu vloga zapeljivega prijatelja in ljubimca Judy ni bila ravno pisana na kožo. Gostujoči Mičo Mičović je bil suveren bolnikov zdravnik in ribič, Ivan Leskovšek imeniten pogrebniški agent, tudi ljubimec Vito – Mirko Ogris – je pokazal, da je krvav pod kožo.

gajanja, je zložil in posnel Hanz Kežer, igralce sta maskirali Gabrijela Fleischmann in Marica Hobel, ko vodja predstave pa je napisan Adrijan Kežar.

Ponovna »vseslovenska« gledališka produkcija Gledališča ob Dravi z materialno in organizacijsko pomočjo Slovenske prosvetne zveze je nedvomno pomemben projekt prekmernega sodelovanja ter oplemenitev kulturniškega sodelovanja obeh slovenskih mejstev. Ansamblu želim čimveč gostovanj!

Jože Rovšek

Po brezpogojni kapitulaciji nacistične Nemčije se je na področju slovenskega ozemlja začelo eno najbolj tragičnih poglavljev druge svetovne vojne, tako za slovenske partizanske enote, njihove nasprotnike domobrance kot tudi za vojake ogromne nemške armade ter njihove sodelavce, hrvaške ustaše, srbske četnike, ruske vlasovce in druge kolaboracioniste.

Vse naštete vojske so namreč bile na begu; čimprej pa so se hotele prebiti s področja slovenskega ozemlja na Koroško in se predati Angležem, podobno kot nemške sile severneje Američanom. Zakaj? Najbolj kruto vojno so nemške okupacijske sile skupaj s svojimi sodelavci vodile prav na področju Balkana in vzhodne Evrope. Ob kapitulaciji so se bale maščevanja, od Angležev, s katerimi pa niso bile nikoli v neposrednem spopadu, razen po zavezniškem izkrcanju leta 1944 v Normandiji, pa so pričakovale bolj racionalno obravnavanje.

Umik Löhrove armade

Na sestanku 6. maja 1945 v Gradcu je dal feldmaršal Kesserling generalpolkovniku in komandantu nemške skupine armad E (ki je obvladovala Balkan) Aleksandru von Löhru nalog, da kar največ svojih enot umakne na področje, ki ga bodo zasedli Angloameričani.

Umik Löhrovih enot se je začel 7. maja iz Zagreba in Karlovca. Štele so okrog 300 tisoč mož, s seboj pa so vlekli tudi ogromno oborožitev. Prometne poti so bile slabe, mostovi v glavnem porušeni in tako so se morale odločiti za najbolj odprto pot med sedanjo Slovenijo in Avstrijo. Torej za smer Savinjska dolina-Prevalje-Pli-

Zadnji spopadi v drugi svetovni vojni

Borci Jeseniško-bohinjskega odreda v Maloščah na Zilji

berk-Podjuna in na Koroškem čimprej doseči Angleže.

Ze 8. maja je Löhrova armada dosegla Savinjsko dolino, tam pa so jo čakale močne in dobro organizirane partizanske enote, združene v 4. operativni coni. Njen štab je Löhrovo skupino armad že 8. maja pozval k vdaji. Oholi general se v prvem trenutku za partizanski poziv ni zmenil, ko pa je ugotovil, da umik njegove vojske spremljajo močne partizanske enote, je privolil v pogajanja. Partizanske pogajalce je pozval v svoj štab v Braslovčah, kar pa so partizani odklonili in predlagali gostilno v Letušu, torej na pol poti med obema štaboma.

9. maja se je na dogovorjenem mestu general Lühr s svojim štabom srečal s političnim komisarjem 14. udarne divizije Ivanom Dolničarjem in prevajalcem. Najprej so bili razgovori dokaj trdi, kajti Lühr je partizansko vojsko še vedno podcenjeval. Zahteval je prost prehod njegovih čet na Koroš-

Prepozno! Domobrance so kasno spregledali. Na begu.

ko, pripravljen pa je bil prepustiti nekaj orožja. Ker ni prišlo do sporazuma, je Dolničar predlagal, da se pogajanja nadaljujejo na sedežu štaba 4. operativne cone v Topolšici. Lühr je pristal, ukazal ustavitev prodiranja svoje vojske in skupaj so se napotili v Topolšico. Tam se je prepričal, da partizani mislijo resno, poleg tega pa

je bila v štabu prisotna tudi britanska vojaška misija pod vodstvom majorja D. C. Owna. Še isti dan malo pred polnočjo je podpisal listino o vdaji njegove vojske, ob njem pa sta jo podpisala še politični komisar 4. operativne cone NOV Matjež Hace in načelnik štaba major Petar Brajović.

Napaka partizanov v Topolšici je bila v tem, da so generala Löhra in njegov štab obravnavali kot častne oficirje, ki spoštujejo podpisane dogovore. Pa ni bilo tako. Lühr se ni odrekel preboja na Koroško. Prek radijskih zvez, ki so mu jih do-

prišel na Bistrico pri Pliberku, kjer je umestil svoj štab.

Med partizanskimi enotami je nastalo veliko vznemirjenje. Nemške kolone so prodirale proti meji. Lov za generalom je vodil major Ivan Majnik-Džems. Našel ga je na Bistrici, s hiše njegovega štaba pa je visela zastava »Heeresgruppe«. Najprej Džemsa ni hotel sprejeti, ko pa ga je ta obvestil, da so njegove enote že obkoljene na Poljani in da bo za prelito kri odgovoren sam, je popustil. Lühr je sicer dal majorju Erichu Schmidtu-Richbergu nalog, da se morajo njegove enote predati partizanskim enotam, vendar je obvestilo prišlo na Poljano prepozno. Tam se je po nemškem poskusu, da bi s tanki izsilili prehod preko Holmca na Koroško, vnela ena najbolj krvavih bitk v drugi svetovni vojni in to že 5 dni po brezpogojni kapitulaciji Hitlerjeve Nemčije.

Generala Löhra so slovenski partizani iskali še nekaj dni. Neki angleški polkovnik je 14. maja v štabu 4. operativne cone priznal, da je pri njih v Grebinju. Glede na to, da se je že vdal jugoslovanski armadi, so ga Angleži vrnili. Ivan Dolničar ga je iz Grebinja preselil v Velikovec, tam pa so ga, ne da bi vedeli za Dolničarjevo akcijo, odkrili Mikličevi obveščevalci 14. udarne divizije.

Z bitko z nemškimi enotami na Poljani pa spopadov še ni bilo konec. Že v naslednjih dneh, 14. in 15. maja, so se partizanske enote silovito spopadle z ustaši (Libuško polje), nadaljnje bitke pa so potekale po vsem Koroškem ozemlju, nazadnje še 20. maja v Borovljah.

Pripravil Jože Rovšek

POLJANA PRI PREVALJAH

Spominska slovesnost

Osrednja slovesnost s tovariškim srečanjem ob 50. obletnici zmage nad nacifašizmom je na Koroškem potekala pri spomeniku »Svobodi in miru« minulo soboto na Poljani pri Prevaljah. Na tem kraju so 15. maja 1945. leta partizani Tomšičeve in 7. vojvodinske brigade bili zadnja bitka z enotami nemške vojske, ki ni spoštovala dogovora ob predaji in je z orožjem hotela izsiliti umik preko meje v Avstrijo ter se predati britanski vojski.

Ob spomeniku, ki predstavlja odpor ljudstva za svobodo in mir, se je zbralo okrog tri tisoč ljudi iz raznih krajev države in zamejstva. Pozdravil jih je župan občine Ravne-Prevalje Maks Večko, in ob tem izrazil zadovoljstvo, da je Korošcem uspelo skupaj pripraviti spominsko slovesnost, ki naj bo predvsem posvečena svobodi in miru, ter dejal, da v vojni pač vsi izgubimo! Ko je govoril o narodnoosvobodilnih bojih, je spomnil, da je bilo

leta 1991 potrebno ponovno dokazati, kdo je na tej zemlji gospodar, in spet ni šlo brez človeških žrtev. Ivan Dolničar, predsednik slovenske borčevske organizacije, je opisal protifašistični odpor svobodoljubnih Slovencev, ki so že dva tedna po okupaciji ustanovili Osvobodilno fronto. Dejal je, da je bilo ljudem kmalu jasno, kaj okupator namerava, in tedaj ne bi sledili le komunistom, temveč katerikoli stranki, ki bi vodila osvobodilno borbo. Pokazalo se je, da so bile kalkulacije in iluzije pogubne in je o sodelavcih okupatorjev dejal, da s sprenevedanjem želijo sprati lastno sramoto. Teze o revoluciji in državljanski vojni v Sloveniji je zavrnil, saj domobranske enote niso delovale samostojno,

temveč pod okupatorjevim poveljstvom. General Dolničar se je ob 50. obletnici zmage nad nacifašizmom zahvalil vsem sodelujočim v NOB in tistim, ki so leta 1991 ta boj nadgradili, ko so se uspešno uprli jugoslovanski armadi. Dejal je, da se moramo zavedati, kako dragoceni sta svoboda in mir tudi sedaj, ko ju imamo.

Vsem žrtvam vojne so nato položili venec in po kulturnem programu, v katerem je sodelovalo 160 domačinov – godbenikov, pevcev in recitatorjev, je v bližnji cerkvi opravil verski obred duhovnik, domačin Jaroš Kotnik. Gostitelji so pripravili tudi prijetno tovariško srečanje. *Samo Šave*

ZVEZA SLOVENSKIH ŽENA

OB 50-LETNICI ZMAGE NAD FAŠIZMOM
vabimo na obisk
največjega ženskega taborišča
RAVENSBRÜCK
od 6. do 10. junija 1995.
Berlin – Dresden – Praga
Cena: 3.780 šil., prijave sprejema: Milka
Kokot, tel. 0 46 3/51 43 00-40.

SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI

Vprašljiv boj s simboli

Krščanski in socialni demokrati ter del ljudske stranke so uradne prireditve bojkotirali. Krščanski demokrati so že v soboto dopoldne priredili svojo spominsko svečanost na Žalah. Na njej je spregovoril njihov predsednik Lojze Peterle.

Za lažje razumevanje njihove logike je zanimiv intervju podpredsednika stranke dr. Petra Vencelja v Slovincu (12. maj 1995). Tam pravi, da krščanske demokrate pri proslavi najbolj motita sporna vsebina govorov in navzoči simboli. S slednjim misli rdečo zvezdo, pod katero so se borili partizani. Preko tega simbola »so nas prevarali«. Vencelj skuša tudi domobrancem prisoditi možnost, da so jih prevarali in dobesedno pravi: »Ne izključujem možnosti oz. je normalno, da je bil del domobranskega organiziranja naklonjen tudi kolaboraciji z okupatorjem. Prepričan pa sem, da se je večina bojevala za obrambo svojega doma, svoje družine, vere in tradicije...«

Del slovenske zgodovine je tudi zaprisega slovenskih domobrancev 20. aprila 1944 Hitlerju. Na bežigranskem stadionu se je udeležil tudi škof dr. Gregorij Rožman. Da si lahko vsak sam ustvari svojo sodbo, jo objavljamo:

Pripadniki »slovenskega« domobranstva in policijskega zbora so izrekli tole prisego: »Prisegam pri vse-mogočnem Bogu, da bom zvest, hraber in svojim nadrejenim pokoren, da bom v skupnem boju z nemško oboroženo silo, stoječo pod poveljstvom vodje Velike Nemčije, SS četami in policijo proti banditom in komunizmu kakor tudi njegovim zaveznikom svoje dolžnosti vestno izpolnjeval za svojo slovensko domovino kot del svobodne Evrope. Za ta boj sem pripravljen žrtvovati tudi svoje življenje. Tako mi Bog pomagaj!«

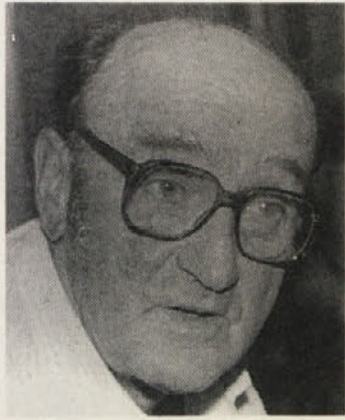
F. W.

Ob robu 50-letnice boja za naš obstoj

Letos vsa Evropa praznuje 50-letnico zloma barbarskega nacifašizma in daje priznanje vsem upornikom-partizanom za njihov velik prispevek, osebno tveganje in žrtvovanje ter izreka zahvalo za pogumno bojevanje v sklopu zavezniških vojsk proti Hitlerju.

Več takih proslav se je že zvrstilo, nekatere pa so le na videz nosile ime 50-letnice zmage nad fašizmom, praznovalo pa se je vse kaj drugega. Tudi koroški Slovenci smo se dogovorili, da skupno dostojno in častno, brez »plenice« proslavimo ta naš največji dogodek in zmago in v celoti pokažemo veliki boj slovenskega naroda oz. koroških slovenskih partizanov za obstoj in svobodo. Vsi koroški partizani smo želeli in upravičeno tudi pričakovali, da bomo vsaj mi javno pokazali veličino protifašističnega boja.

Pri nas na Koroškem pa ure res tečejo drugače kot drugod. Antifašistično mnenje se spreminja v fašistično in prav 50. obletnico so nekateri izbrali na žaljiv, sramoten način, da bi vse slovenske partizane postavili – kot vsa povojna leta – za izdajalce domovine. To godljo in žaljivo gonjo so začeli haiderjevci, pridružili pa so se jim še drugi. Partizanov se sramovati in nas blatiti za sovražnike domovine niso začeli le nasprotniki, temveč so tudi v slovenskih koroških časopisih to svobodnjaško godljo pomagali mešati nekateri pisuni, češ da smo se borili za Jugoslavijo. V letu tolerance in 50-letnice zmage nad fašizmom so se nas in vseh tistih, ki so se uprli barbarstvu in trpeli po raznih peklih tisočletnega rajha hudičevo neradi in malo spomnili. V Trnji vasi so praznovali brez

koroških Slovencev in brez partizanov, ostala tri odporniška gibanja – ÖVP, SPÖ in kacetnike – pa so vključili, čeravno je bil predvsem koroških partizanov edini oboroženi odpor na Koroškem in v Avstriji, v tej danes tako opevani in ljubljani domovini. Tedaj, ko smo se koroški partizani borili za domovino, teh, danes velikih patriotov, nikjer ni bilo.

Končno sem le še imel upanje, čeprav sem včasih tudi podvomil, da bomo vsaj Slovenci dostojno in častno proslavili partizanski boj in partizane postavili tja, kamor spadamo, v prve vrste tistih, ki so se uprli in bojevali ne le zase, temveč tudi za vse zatirane in preganjane.

Kdor si je mislil in pričakoval, da nam bo ta naša 50-letnica nalila čistega vina in se vsaj z enim burnim boglonaj oddolžila vsem partizanskim borcem, razen tov. Rovška v komentarju, se je bridko zmotil. Partizani smo bili kot ponavadi samo za štafažo. Zapeli so nam eno ubogo partizansko pesem, a vse drugo je bilo posvečeno tistim, ki niso imeli nič skupnega z odporom koroških partizanov ali pa so se rodili še precej pozneje. Nič nimam

proti njim in njihovim stvaritvam. Zavedajo pa naj se, da brez partizanov vsega tega, kar imamo koroški Slovenci, gimnazije in 7. člena, nikakor ne bi bilo.

Poprej smo se menili, da bi bil motiv za plakat in letak spomenik selskim žrtvam, ki je eden izmed petdeset partizanskih spomenikov na Koroškem. Samovoljno so za glavni simbol te obletnice izbrali spomenik, ki je sporen. To je za nas partizane neokusno in žalitev brez primera, saj so nas uvrstili v skupno spominsko obeležje žrtev vojne, esesovcev, hitlerjancev, ustašev, belogardistov in še drugih. Ali nimamo sami dovolj primernih podob iz našega slovenskega križevega pota in ponižanja. Upravičeno smo pričakovali, da bomo na platnu videli naše heroje in partizane, ko so se več let borili proti nacifašizmu, da bodo prikazali, da so Koroško osvobodili slovenski in koroški partizani, ne pa Angleži. Saj je slik iz tistega časa dovolj in samo brez sramu bi se jih bilo treba poslužiti. Pokazati bi morali tudi, kako so gorele partizanske domačije, kako so pobili Peršmanove, Hojnikove, partizane na Komlju in še in še. V sporedu smo pogrešali tudi kako pismo na smrt obsojenih, odlomke spominov trpečih po raznih taboriščih, pri Urhu in v gestapovskih mučilnicah. Prebrati bi morali odlomke Jelke Kuchar, Gašperja in še drugih ter pesmi našega velika partizana Kajuha.

Povedati bi morali tudi to resnico, kako smo bili koroški partizani tudi po vojni preganjani, zaprti, žaljeni, obrekovani, poniževani in ožigosani za izdajalce, samo zaradi tega, ker

smo bili partizani, na kar smo še tudi danes ponosni, pa čeprav se nas tako neradi spominjate tudi na t. i. »svojih« prireditvah in obletnicah.

Živo nam je še v spominu leto 1956/57, ko so v člankih Kleine Zeitung pod naslovom »Die blutige Grenze« na partizane bruhal ves gnoj, kar so si ga izmislili sovražniki partizanov in osvobodilnega boja koroških Slovencev, samo da bi nas oblatili in onemogočili. Vso to težo boja in obrekovanja je nosila Zveza koroških partizanov in se celo prek sodišč borila proti nesramnim in žaljivim obtožbam.

Pri srcu me je stiskalo ob spominu na maj leta 1945. Tokrat je bil maj brez cvetja, sreče, veselja in prijazne tovariške besede. Plačati smo si morali vstopnino za to našo partizansko zgodovino – 50-letnico zmagovite osvobodilne vojne. V prvih vrstah nisem videl partizanov, temveč samo tiste, ki so na prireditvi po večini prišli po službeni dolžnosti, pa tudi take, ki nočejo imeti nič skupnega z našo partizansko uporno zgodovino. Pa še prost vstop so imeli ti siromaki. Pa tudi po prireditvi nismo bili vabljeni na prigrizek in kozarec vina. Šli smo razočarani domov.

Za ta popačen prikaz naše zgodovine nosijo odgovornost ne samo režiser, temveč tudi vsi tisti, ki se gospodu niso hoteli zameriti, in je bila po njihovi krivdi 50. obletnica nestvarna, nepristna, neresnična in sramežljiva, ne le do partizanov, temveč do osvobodilnega boja sploh. Od mlade generacije sem pričakoval več spoštovanja do naše polpretekle zgodovine. Poudarjam, da ne

pričakujemo kakih slavošpevov, upravičeni pa smo do priznanja za naše veliko delo.

Pogrešal sem tudi pozive raznih namišljenih voditeljev naših organizacij, da naj se vsi udeležimo te zgodovinske 50-letnice. Kje pa! Nekateri raje priporočajo, da se vsi Slovenci udeležimo 10.-oktobrskih proslav, da bi tam izpričali svojo zvestobo domovini z vso rjavo golaznijo in da bi tulili z njimi: partizani so bili in so sovražniki Koroške. Kaka ironija in zabloda ter zavajanje ljudi!

Upam, da, ko boste praznovali 60-letnico zmage nad nacifašizmom, ko nas ne bo več, se boste bolj ponosno in z dvignjeno glavo spominjali svojih sinov in hčera Korotana, ki so se kot partizani borili za našo slovensko besedo, slovenski narod in prijateljstvo in mir med narodi.

In ne gre samo za filozofiranje med organizacijama, gre za veliko več. Gre za ideale tistih, ki so se borili proti fašizmu, in tistih, ki so se borili za veliki rajh in izginotje slovenskega naroda. Koroški Slovenci bolj kot kdajkoli potrebujemo pošten, ponosen in pokončen odnos do svoje zgodovine, ne pa klečeplaznih vretenčarjev, ki se zvijajo na razne načine, da bi postali pravi, zvesti Korošci. Bog naj jim pomaga!

Naša partizanska zgodovina je neizbrisna in vsi antifašisti bi se morali tega zavedati in jo javno zastopati predvsem tedaj, ko gre za ohranitev antifašistične fronte.

O, če ljudi bi ne bilo pri nas, ljudi, ki ne ubogajo na vsak ukaz, tedaj bi nas že kdaj odnesel plaz. (Kajuh)

Lipej Kolenik

REBRŠKI VETERANI / KOLESARSKA STEZA

Rebrca

Dvakrat je bilo spet živo na Rebrci – žal le po en dan – v zroka pa sta bila povsem različna.

Prvič – ko so »Rebrški veterani« (ironija posebne vrste, da ravno dan pred 1. majem – praznikom dela) povabili nekdanje sodelavce tovarne celuloze Obir, upokojence in prebivalstvo na spominsko srečanje. To pa ni služilo le spominjanju, ampak so na nekdanji vrtarnici odkrili tudi ploščo »Zur mahenden Erinnerung – V spomin in opomin« ter predstavili obsežno brošuro o 100-letni zgodovini papirnice na Rebrci s posebnim poglavjem o ukinitvi obrata in vseh njenih ozadjih. Del brošure predstavlja tudi dejavnosti nastalega društva »Rebrški veterani« (preds. F. Schwarz, nam. M. Pepelnar). S tokratno akcijo niso hoteli toli-

ko žalovati za izgubljenimi delovnimi mesti (komaj se še vidi, da je tu še pred šestimi leti stal velik obrat), saj bi jim jih še tako glasen krik ne vrnil. Številni prisotni so hoteli obvarovati pred pozabo in spomniti na takratno skrajno zgrešeno politiko deželne vlade (Frühbauer, Haider, ...), ki je še danes dolžna vseh 300 obljubljenih milijonov za nadomestna delovna mesta za tovarno Obir in tudi ni izpolnila drugih danih obljub.

Ali bo terjatev po tolikih letih kje in kaj zalegla, saj zahtevne podpirajo tudi župani v regiji, stoteri, ki so prišli na rebrško srečanje in še mnogi drugi ...?

Drugič – in sicer teden navrh, ko je bil na kraju nekdanje tovarne velik praznik kolesarjev oz. slavnostna otvoritev kolesarske poti iz Miklavčevega v Železno Kaplo.

Že opoldne je žitarski župan Lepitschnig v Miklavčevem pozdravil več sto kolesarjev in številne častne goste. Sledila je vožnja do Rebrce, kjer je potekal pripravljen spored (spretnostne vožnje, slikarski natečaj, govori, petje in godba). Župan prof. dr. Haderlap je ob vsem veselju zaželel, da bi čimprej zgradili tudi povezavo poti do Klopinja oz. Velikovca. Na otvoritvi so sodelovali še Vellachtaler Trachtenkapelle, Gemischter Chor iz Železne Kaple, šolarji in moški pevski zbor »Trta« iz Žitare vasi.

Hvalevredno je kapelška občina gospodinjstvom posredovala spet dvojezična vabila.

Drugače pa je bilo v Žitari vasi, kjer so enostavno odrezali slovenski tekst in z njim tudi reklamno stran. Pozdravljena Evropa, pa adijo ...!

Še nekaj besed o kolesarski poti »Bela dolina«:

Asfaltirana steza vodi od Miklavčevega ob reki Beli, vseskozi po nekdanji trasi bivše ozkotirne železnice »Fikeja«,

dolga je ca. 6 km, za izgradnjo pa je zvezna vlada vložila nad 9 milijonov šilingov.

Vsled čudovite narave ob bistri vodi Bele in divjih, romantičnih odsekov jo lahko označimo kot eno najlepših kolesarskih poti v deželi. Žal

manjka še zadnji kilometerček pred Železno Kaplo, zato pa je ob obstoječi poti nekaj prijetnih atrakcij in postajališč.

Najbolje pa, da jo sami prevozite ...

T. M.

PRIZNANJE

Častni doktorat V. Omanu

Svoj srebrni ustanovitveni jubilej, ki se ujema s pomembnimi obletnicami, med drugim s petdesetletnico druge avstrijske republike in štiridesetletnico podpisa avstrijske državne pogodbe, je celovška univerza proslavila tudi s podelitvijo častnih akademskih naslovov in funkcij, ki jih je danes dopoldne med slavnostno akademijo izročil minister dr. Rudolf Scholten. V zadoščenje in veselje politično in umetniško osveščene javnosti, posebej še slovenske

narodne skupnosti, je med odlikovanci tudi akademski slikar Valentin Oman. Naš rojak je postal častni doktor celovške univerze. Za to visoko priznanje mu iskreno čestitamo. Med odlikovanci so še bivši deželni glavar Hans Sima in celovški župan Leopold Guggenberger, oba sta postala častna senatorja, dipl.trg Johann Schofnegger (častni občan) in fizik Klaus Tschira ter Oswald Wiener (častna doktorja).

f. w.

PRIREDITVE

ČETRTEK, 18. 5.

TINJE, v Domu
20.00 Felix Mitterer: Sibirija. Igra Branko Miklavc.

PETEK, 19. 5.

LJUBLJANA, Zavetiška 5 – Avstr. inšt. za vzh. in jugo-
vzh. Evropo, izpostava Ljubljana
10.00 Literarna delavnica z in o Michaelu Guttenbrunnerju,
sod. F. J. Bister, D. Druškovič, A. Kokot, F. Hafner, M.
Guttenbrunner, E. Gayer (do 14.00)

TINJE, v Domu
19.30 Srečanje mladine
19.30 Romanika na Koroškem, predavanje z diapozitivi;
pred. prof. dr. G. Biedermann, avtor

SOBOTA, 20. 5.

GLOBASNICA, pri Šoštarju – SKD Globasnica
17.00 Rdeča kapica, nastopajo otroci iz Žvabeka

TINJE, v Domu
19.30 Koncert slovenske vokalne skupine »Cantate
Domino«

NEDELJA, 21. 5.

TINJE, v Domu
10.30 Dan odprtih vrat
BILČOVŠ, pri Miklavžu – SPD »Bilka«
11.00 Jongleur Feliks, igrajo otroci iz Škofič (po 2. maši)

OBIRSKO, pri Jerebu – Alpski klub »Obir«
14.00 Nagradno kegljanje

KOTMARA VAS, v ljudski šoli – SPD »Gorjanci«
14.30 110 let Slovenskega prosvetnega društva »Gorjanci«
SELE, v farnem domu – KPD »Planina«
19.30 Predavanje »Korenine slovenstva na Koroškem«, pre-
dava dr. Jožko Šavli

PONEDELJEK, 22. 5.

CELOVEC, v Mestnem gledališču – SPZ, KKZ
20.00 Waechter/Miller: Klovni; režija Eduard Miller, pred-
prodaja vstopnic na SPZ, tel. 0463/51 43 00, ali KKZ,
tel. 0463/51 62 43.

TOREK, 23. 5.

TINJE, v Domu
19.30 Koroški Slovenci v EU-Avstriji; podijska diskusija. Sod.
Ch. Zernatto, deželni glavar, H. Frasnelli, preds. kluba
SVP, R. Vospersnik, podpreds. FUENS. Diskusijo vodi
dr. A. Moritsch.

SREDA, 24. 5.

RADIŠE, pri Culehnerjevi kapelici – SPD »Radiše«
19.30 Marijino petje

TRG, v Delavski zbornici – ORF
20.00 Koroški zbori pojo za živeto soseditvo

ČETRTEK, 25. 5.

ŠENTPRIMOŽ – Katološka otroška mladina
11.00 Otroški dan »Povsod rože enako cveto«

VOGRČE, pri Florjanu
20.00 »Mati, domov bi šel...« Spominska slovesnost ob 50.
obletnici osvoboditve. Sod.: MoPZ Foltej Hartman,
MePZ Podjuna, MoPZ Kralj Matjaž, MePZ Gorotan,
Oktet Suha, Mlada Podjuna, Pevsko-instrumentalna
skupina Žvabek, Oder 73. Scenarij Anita Hudl.
Govornik Jože Partl, predsednik Zveze slovenskih
izseljencev.

SOBOTA, 27. 5.

OBIRSKO, pri Jerebu – Alpski klub »Obir«
16.00 Nagradno kegljanje
LEDINCE, v kulturnem domu – SPD »Jepa – Baško
jezero«, KD »Peter Markovič«
20.30 »Vse je pesem« – koncert ansambla DRAVA

Jezikovne počitnice 1995

od nedelje, 2., do sobote, 22. julija 1995 v osnovni šoli
Grm v Novem mestu

Jezikovne počitnice so namenjene mladim
od 10. do 16. leta.

Cena: 4500 šilingov. V ceno je vključeno:

- tri ure pouka dnevno (razen ob sobotah in nedeljah)
- skrbno izdelan učni program, prirojen potrebam otrok
- polna integracija v vestno izbrani družini z otroki v isti sta-
rosti
- ves čas tečaja oskrba in pomoč našega spremljevalca
- spoznavanje dežele in ljudi na kratkih izletih
- možnost za šport in razvedrilo, srečanja z mladimi
- prevoz v Novo mesto in nazaj

Prijave sprejema Krščanska kulturna zveza,
10.-Oktober-Str. 25/III, 9020 Celovec, tel. 0 46 3/51 62 43.

RADIO KÄRNTEN ORF

razpisuje mladinski natečaj '95
v sodelovanju z Deželnim šolskim svetom, mladinskimi
organizacijami, deželo Koroško in koroškimi tiskom

BEGEGNUNG IN KÄRNTEN
SREČANJE NA KOROŠKEM

1. glasba – uglasben tekst na temo srečanja; tekst in melodi-
ja še ne smeta biti nikjer objavljena. Prispevek pošljite žiriji
na kaseti. Tri kategorije (A, B in C) od 5. do 8. in od 9. do 13.
šolske stopnje, mladina do 26. leta

2. literatura – pesmi (največ tri) ali proza ali pa gledališki ko-
mad (scena)

3. likovna umetnost – v štirih kategorijah (1.–4., 5.–8., 9.–13.
šolske stopnje, mladina do 26. leta)

Teksti so lahko v obeh deželnih jezikih.
Čakajo vas nagrade in poletni!

Prispevke pošljite najkasneje do 9. junija 1995 na naslov:
»Begegnung in Kärnten«, Landesschulrat für Kärnten,
9010 Klagenfurt, 10.-Oktober-Straße 24

Poletna šola v naravi
s tečajem slovenskega jezika

od 29. julija do 12. avgusta 1995 na slovenski obali v Izoli.

Šola je namenjena učencem od 1. do 9. šolske stopnje.

Vsako dopoldne od 9.00 do 12.00 delo v skupinah, sestavlje-
nih po kriteriju predznanja slovenščine. Popoldne bodo
otroci preživeli z vrstnikom in njegovo družino, pri kateri bo
Vaš otrok stanoval. Ogled bližnjih znamenitosti krajev. Ena
celodnevna in ena poldnevna ekskurzija.

Program bodo izvajali usposobljeni učitelji z različnih osnovnih šol.
Starši boste prispevali denar le za namestitev in prehrano
svojih otrok pri slovenski družini, plačali pa boste neposred-
no družini ob predaji otroka (ob prihodu v Izolo). Oskrba in
namestitev pri družini stane 250 DM (pribl. 1800 šil.) Vse
ostale stroške (izvajanje programa, pouk, gradivo, ekskurzi-
ja, honorarji za učitelje idr.) plača Republika Slovenija.

Prijave najkasneje do 20. maja 1995 na naslov: Zavod Re-
publike Slovenije za šolstvo in šport, Poljanska cesta 28, Lju-
bljana, tel. 00386/61/1333 266 – 36, faks 00386/61/310 267.

Podrobnejše informacije pri Dragici Motik
na zgornjem naslovu.

Slovenski
vestnik
čestita:

gospodu Dolfeju Gliniku iz
Vinogradov pri Žitari vasi za
osebni praznik; gospe Rozviti
Amruš iz Šentjakoba v Rožu
za 30. rojstni dan; gospe Flori
Rauter iz Beljaka za osebni
praznik; gospodu Nantiju
Lubasu iz Sel za 70. rojstni
dan; gospodu Lojzeju Opet-
niku iz Strpne vasi za 30. roj-
stni dan; za osebne praznike
članom društva upokojencev

Podjuna: Janezu Hoblu iz
Nagelč, Ani Wuttej iz Gluhe-
ga lesa, Ani Michelin iz Ško-
cijana, Zofiji Rutar iz Lo-
vank, Stanislavu Osojniku iz
Kokij in Gizeli Haudej iz
Prible vasi; gospe Tini Malle
iz Železne Kaple za rojstni
dan; gospodu Tomiju Petku
iz Šentlipša za 65. rojstni dan;
gospe Olgi Čik iz Libuč za
19. rojstni dan; gospe Pavli
Wröhlich iz Dobrove za roj-
stni dan; gospe Ljudmili
Paulitsch iz Klopinja za 50.
rojstni dan; gospe Lojzki
Černut iz Loč za 60. rojstni
dan; Gregorju Wakounigu
iz Borovelj za 11. rojstni dan;
Juliji Schellander iz Boro-
velj za 12. rojstni dan.

PLESNI TEATER IKARUS

vabi na predstave

MARICKA

v soboto, 27. 5. ob 20.00
v kulturnem domu
v Šentprimozu

v torek, 30. 5., v sredo,
31. 5., v četrtek, 1. 6.
in v petek, 2. 6.,
vselej ob 20.00

v Celovcu, Südbahngürtel 24

Vabljeni!

SLOVENSKA
PROSVETNA ZVEZA

v obnovljeni stari šoli
v Šentjanžu v Rožu

POZOR,
SPREMENJEN TERMIN!

Sobota, 20. 5. 1995,
ob 20.00

Zoran Hočevar: Smejči
gostuje Slovensko ljudsko
gledališče Celje / Oderpod-
odrom

Abonmajnska predstava
in za izven!

Dober dan, Koroška

NEDELJA, 21. 5.

13:30 ORF 2

PONEDELJEK, 22. 5.

16:20 TV SLO 1

PREDVIDENA VSEBINA

- Iskanje korenin in per-
spektiv: Rahel, a živ utrip
slovenstva v občini
Podklošter.
- »Predor skozi Ljubelj« –
Razstava o pozabljenem
poglavju koroške zgodov-
vine.
- »Halštat« – drama Draga
Jančarja v izvedbi slov.
stalnega gledališča v
Trstu: Kost kot relikti
metafor in velikih upanj
tega stoletja.
- »Sožitje na Koroškem, v
Avstriji, v skupni Evropi«
je tema natečaja pod
geslom »Srečanje na
Koroškem – Begegnung
in Kärnten« za otroke in
dijake vseh koroških šol.
- Po uspelem koncertu v
Spittalu ob Dravi sedaj v
Feldkirchnu/Trgu: »Zbori
pojo za živeto sosed-
stvo«.
- »Tour kviz 95« – dožive-
te lepote pri sosedih.
- »Buh'c gre v nebesa«:
Na Lisni gori se je ohranil
prizor vnebohoda.

Radio Koroška

SLOVENSKE ODDAJE

Četrtek, 18. 5.

18.10 Rož – Podjuna –
Zilja

Petek, 19. 5.

18.10 Kulturna obzorja

Sobota, 20. 5.

18.10 Od pesmi do pesmi
– od srca do srca

Nedelja, 21. 5.

6.30 Dobro jutro na
Koroškem
18.00 Dogodki in odmevi

Ponedeljek, 22. 5.

18.00 Ostal je spomin ...
Podklošter, Čajna,
Vernberk ...

Torek, 23. 5.

18.10 Partnerski magazin

Sreda, 24. 5.

18.10 Društva se
predstavljajo

SLOVENSKI VESTNIK

Uredništvo

Tarviser Straže 16
9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija
tel. 0 46 3/51 43 00-30, 33, 34 in 40
faks 0 46 3/51 43 00 71.

Usmerjenost lista

seštevek mnenj izdajatelja in urednikov
s posebnim poudarkom na
narodnopolitičnem interesu.

Uredniki

Jože Rovšek, Sonja Wakounig,
Franc Wakounig

Izdajatelj in založnik:

Zveza slovenskih organizacij na
Koroškem, Tarviser Str. 16
9020 Celovec/Klagenfurt
tel. 0 46 3/51 43 00, faks 0 46 3/51 43 00 71

Tisk

Založniška in tiskarska družba z o. j.
Drava, Tarviser Straže 16
9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija
tel. 0 46 3/50 5 66, faks 0 46 3/51 43 00 71

DELOVNA SKUPNOST KOROŠKA 95

Plebiscitna povorka kot odprt mestni praznik

DS »Koroška 95« je predstavila projekte letošnjih praznovanj

Z bogatim in pestrim nizom prireditvev hoče Delovna skupnost Koroška 1995 sooblikovati letošnje spominsko leto.

Pri tem pa se ne osredotoča le na plebiscitno tematiko, ampak s predavanji, razstavami in drugimi dejavnostmi skuša zaobjeti in tudi obdelati čim več tistih vprašanj in tem, ki pečejo pod nohti in so prisotna v političnem vsakdanu celotne republike. Zato bo Delovna skupnost med drugim do septembra priredila predavanja o prihodnosti druge avstrijske republike, o aktualnosti avstrijske nacije in o možnostih Koroške kot delu alpe-jadranskega prostora.

Junija in septembra bo štiri predavanja manenjena jezikoslovju in manjšini. Pri tem naj bi osvetlili nekdanji in sedanja etnični sestav Koroške, izmerili naj bi napetost med jezikom in politiko, beseda bo tekla o imenoslovju na Koroškem in vzhodnem Tirolskem

Nekaj naravnih sredstev proti rastlinskim zajedalcem

Kemična sredstva za uničevanje rastlinskih škodljivcev dokaj onesnažujejo okolje. Zato je razumljiv trud strokovnjakov in praktikov, da bi kemične strupe nadomestili z učinkovitimi naravnimi sredstvi.

Večletna prizadevanja so že rodila uspehe. Danes poznamo že kar lepo število naravnih sredstev za zatiranje različnih rastlinskih zajedalcev, ki napadajo kulturne rastline. Njihovi učinki so različni.

1. Sredstva iz rastlin, ki vsebujejo kremenčevo kislino, povečajo odpornost celičnih sten. Skozi tako utrjene celične stene spore zajedalskih gliv veliko težje prodejo (tako učinkuje na primer pripravek iz preslice).

2. Dišeča eterična olja nekaterih rastlin odganjajo škodljive oziroma jih tako zmedejo (tako učinkuje na primer sivka), da svojih gostiteljev ne najdejo. Če sveže natrgane paradiznikove liste položimo na prst med zelje, korenje in čebulo, ta vonj zeljne, korenjeve in čebulne muhe tako zmede, da ne najdejo gostiteljev, na katere odlagajo jajčeca.

3. Jedko učinkujeji sestavine

ter o medsebojnem prepletanju slovenskega in nemškega ljudskega jezika v deželi.

Tretji veliki kompleks je namenjen partizanom kot dejstvu in mitu. To predavanje bo 19. avgusta pri Peršmanu in naj bi bilo pomemben prispevek k dialogu o preseganju nasilja.

Dialogu so namenjena tudi politična omizja v 35 južnokoroških občinah. O posameznih prireditvah vas bomo sproti obveščali.

Predsednik Delovne skupnosti Koroška 95 dr. Arthur Roßbacher je poudaril, da plebiscitna povorka skozi Celovec ni edina in poglobljena zadeva Delovne skupnosti. Če povorka že mora biti, potem naj bi bila zelo odprta v smislu velikega mestnega praznika. Sodelovali naj bi vsi sosede, od Slovencev in Hrvatov do Nemcev in Italijanov. Seveda pa o dokončni obliki povorke odločajo pristojni politični organi, Delovna

skupnost se čuti bolj kot ponudnik dobrih idej za deželo in v njen prid, kot je dejal Peter Kaiser. Predsednik ZSO Marjan Sturm pa je prepričan, da bo Delovna skupnost s svojim delovanjem sprožila diskusijski proces o nevalgičnih točkah koroške zgodovine.

Celoten prireditveni načrt Delovne skupnosti, ki z dejavnostmi

včlanjenih organizacij obsega tudi umetniške razstave, mirovni pohod na Lužo, jezikovne počitnice in predavanja, je po finančni plati domala desetkrat cenejši od deželnega. Deželna politika je obljubila pomoč in podporo. Upajmo, da bo dano besedo tudi držala.

Franc Wakounig

NAJBOLJŠE OBRETI VAM DONAŠA NOVA

HRANILNA KNJIŽICA

HRANILNA KNJIŽICA SPARBUCH

POSJILNICA ŽENSKA BANKA

pri Vaši

POSJILNICI-BANK

Naravni vrt - del narave

vrtiča (*Tanacetum vulgare*), pelina (*Arthemisium absinthium*), koprive (*Urtica dioica*) in rabarbare (*Rheum undulatum*). Pripravki iz teh rastlin škodljivce usmrtijo, uničijo pa tudi koristne živali. Zato pred škropljenjem z njimi prepodimo na primer pikapolonce in muhe trepetavke tako, da po rastlinah potolčemo z vejo.

Spore gliv in bakterij uničimo s pripravki iz česna, čebule, hrena, rmana ali kamilice.

Rastlinski prevretki

Za rastlinske prevretke razrežemo sveže ali suhe rastline in jih 12 do 24 ur namakamo v mrzli vodi (na liter vode dve prgišči svežih ali prgišče suhih rastlin).

mo hraniti dalj časa. Če zavrejo (se penijo), so uporabni le še za gnojilo.

Rastlinski poparki

Za zaščito rastlin uporabljamo tudi nekatere rastlinske poparke. Pripravimo jih tako, da 1 kg sveže oziroma 200 g suhe rastline poparimo z 10 l vrele vode. Poparek ohladimo, precedimo in takoj porabimo.

Regratov (cela rastlina) poparek rastline okrepi in izboljša kakovost plodov.

Česnov poparek (70 strokov na 1 l vode) razredčimo v razmerju 1:7. Uporabimo ga proti pršici, poškopimo rastline in prst.

Hrenov poparek uporabljamo zoper monilijo. Razredčimo ga v razmerju 1:1 in z njim škropimo drevesne krošnje.

Vrtičev poparek razredčimo v razmerju 1:3 in ga uporabljamo proti vsem zajedalskim žuželkam.

Domači rastlinski pripravki so sicer blaga zaščitna sredstva, vendar jih moramo hraniti tako, da jih otroci ne dosežejo.

Posebej moramo biti pazljivi pri škropivih iz vrtiča, orlove prapoti, pelina in rabarbare.

Pozor! Prevretkov ne sme-

IZ ŽENSKEGA VIDIKA

Moški v kuhinjo!

piše dr. Štefka Vavti

Ste vedele, da ženska na Koroškem še vedno v kuhinji preživi dnevno več kot tri ure, na Dunaju pa skoraj uro manj. Moški pa se le redkokdaj znajdejo v njej. Tako na primer znaša povprečje moških v celotni Avstriji, ki kdaj pa kdaj zaidejo v kuhinjo, le 61 odstotkov – to so ugotovitve tako imenovanega »Info Research international«, inštituta za preučevanje trga.

Osební odnos moških do dela v kuhinji torej še vedno stoji na šibkih nogah. Veliko raje že ob posebnih praznikih – tako na primer za materinski dan – obdarijo svoje žene z različnimi električnimi (kuhinjskimi) pripomočki, ki naj bi jim olajšali delo. Še prav posebno tistim ženskam, ki imajo poleg družine še službo in jim zato za oskrbovanje gospodinjstva preostane le malo časa.

Zanimivo je, da prav v tako imenovanih »višjih slojih« moški menda že kar samoumevno prevzemajo svoj delež v gospodinjstvu, medtem ko se delavci po večerih raje po jedi (ki jo je skrbno pripravila žena) s pivom zleknejo pred televizijo in prepustijo delo v kuhinji in gospodinjstvu ženam.

Vendar pa tudi moški, ki so pripravljeni pomagati v gospodinjstvu, najraje prevzemajo posle kot so: nakupovanje, sesanje prahu in pa kuhanje. Ženskam pa prepustijo vsa »umazana« dela, kot so čiščenje stranišča, pomivanje mastne posode ipd.

Kuhanje se pri moških uveljavlja – kar celo vrsto jih poznam, ki radi kuhajo, še več pa takšnih, ki po končanem delu ženi zapustijo »bojišče« z umazano posodo!

Če Vam bo mož skuhal izbrano jed, vsaj nekaj trenutkov uživajte in pozabite na kuhinjo, ki jo bo (verjetno) treba še očistiti, pozabite na posodo, ki jo bo treba še pomiti ...

In še tole: Veste, kaj pomeni, če Vas mož obdari s kuhinjskimi pripomočki? Nič drugega kot to, da je sodelen in se lahko nanj kot partnerja zanesete.

Vse drugače pa je, če Vas preseneti s parfumom, kajti zamegliti Vas hoče in oamiti ...

Pri tem res ne vem, katera izmed nas ima več sreče s svojim moškim? Tista, ki ima solidnega in zanesljivega, ali pa tista, ki ima takšnega, ki jo oamla in ji kdaj pa kdaj zamegli pogled in druge čute.

NOGOMET / REGIONALNA LIGA

Pomembna zmaga v Voitsbergu

Nov način praznovanja zmag

Voitsberg – SAK 0 : 3

SAK: Preschern, Wölbl, A. Sadjak, Blajs, Skof, S. Sadjak (26. Zankl), Smid, Sumberac, Eberhard, Lippusch (62. Petschenig)

Goli za SAK: Pihorner (67., 71.), A. Sadjak (88.)

Velik korak za vstop v II. ligo

Z gladko zmago proti najnevarnejšim tekmečem za osvojitve naslova prvaka je slovenskim nogometašem uspel velik korak v smeri II. zvezne lige. V prvem polčasu nikakor ni bilo videti, da bo SAK iz Voitsberga uspelo odnesti obe točki. Nasprotno: Voitsberžani so bili za razred boljše moštvo, imeli mnogo lepих priložnosti, vendar jim gol ni ni ni uspel.

Toliko sreče SAK že dolgo ni imel. In ko je v 67. minuti, po napaki nasprotnikovega vratarja, **Mario Pihorner** poslal žogo v mrežo, je bilo veselje med igralci in številnimi navijači nepopisno. Le pet minut pozneje pa je SAK vodil že z 2 : 0. Spet je za gol poskrbel Mario Pihorner, po lepi podaji **Christiana Petscheniga**, ki je prišel le nekaj minut poprej na igrišče. Dr. Ivan Ramšak je to-

krat imel tudi srečno roko pri zamenjavi igralcev, saj je že v 1. polčasu namesto **S. Sadjaka** poslal v igro obrambnega igralca **Roberta Zankla**, ki je svojo nalogo dobro opravil, nato pa še **Petscheniga**, ki je bil soudeležen tudi še pri tretjem голу. Visoko je poslal žogo v kazenski prostor, kjer jo je **Alojz Sadjak** z glavo poslal v gol.

Tokrat je SAK kot slabše moštvo odnesel iz Voitsberga obe točki in se tako revanširal za jesenski poraz, ko je kot boljše moštvo izgubil s 4 : 3.

Dr. Ivan Ramšak: »Sedaj počasi že verjamem, da se nam bodo sanje o II. ligi uresničile. Mario Pihorner, ki je v zadnjih dveh tekmah poskrbel za odločilne gole, je v II. ligo pomagal že WAC. Mogoče bo ključni igralec tudi tokrat. Nesporazumi med nama so sedaj odpravljeni.«

Mario Pihorner: »Sem skoraj brez besed. Seveda sem vesel, da mi bi uspelo dati gol, vendar moram kompliment takoj predati moštvu, ki je v zadnjih dveh tekmah dokazalo, da se zna boriti in tako tudi zaslužen zmag.«

Malica za zmagovalce

Po tekmi je **Štefan Gregorič**

st. povabil igralce ter navijače k avtobusu na izvrstno malico. Seveda se je vsem, posebno pa srečnim nogometašem, po težki tekmi prilegla, zanj pa se mu vsi, ki smo bili z našimi nogometaši v Voitsbergu, iskreno zahvaljujemo.

2. RAZRED E

Senzacija v 2. razredu E

Mlado moštvo trenerja **Miha Kreutzja** je tokrat brez igralca iz 1. ekipe in brez **Lukasa Kordescha** (prometna nesreča) premagala vodečo ekipo **DSG Borovlje**.

1. polčas so bili Boroveljčani dejansko boljši, **Janko Smrečnik** v голу SAK pa se je izkazal in preprečil vse možnosti za gol.

Ko so od 60. minute dalje Borovljanom pešale moči, so se mladi igralci SAK šele razigrali. Po izredno lepem голу **Miloša Blajsa**, žogo je iz 18 metrov direktno poslal v nasprotnikov gol, so nasprotniki sicer izenačili in tudi nato še skušali z vso silo priti do odločilnega gola, vendar je pet minut pred koncem **Hermanskiju** uspel zmagoviti gol za SAK II. Vsekakor izvrsten uspeh mlade ekipe, ki ima pred seboj še tri tekme. V nedeljo, 21. 5. 1995 igra SAK II v Grabstanju ob 14.30.

1. RAZRED D

St. Andrä – Sele 0 : 1
Labot – Dobrla vas 5 : 2
Grebinj – Šmihel 3 : 2
Žel. Kapla – Frantschach 0 : 3

PODLIGA VZHOD

Liebenfels – Bilčovs 0 : 0
Žitara vas – Globasnica 0 : 0

SAK – DONAU LINZ

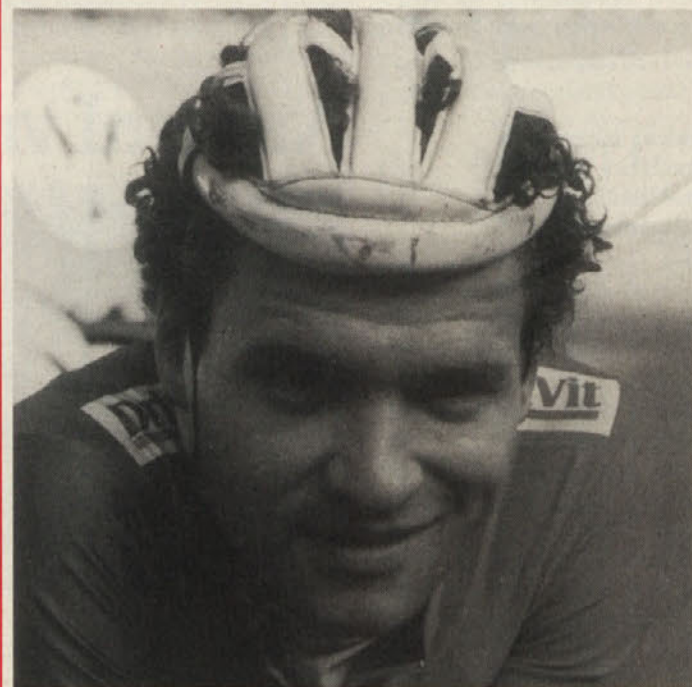
nedelja, 21.5.1995, 17.00

M. Pihorner se z R. Skofom veseli svojega drugega zadetka

KOLESARJENJE

Wrolich drugi v Velikovcu

Nad 240 kolesarjev iz sedmih držav se je v nedeljo pomerilo na krožni dirki po Podjuni. Progo Velikovec-Kazaze-Metlova-Sinča vas-Velikovec so prevozili kar osemkrat. Po 195 km je štiričlanska glavni na prispela daleč pred ostalimi tekmeči na glavni trg v Velikovec, kjer je sprint odločil o zmagi tega izredno dolgega tekmovanja, ki šteje tudi za avstrijski pokal. Petra Wrolicha je premagal tokrat le Dunajčan **Roland Königshofer**, trikratni svetovni prvak v tekmovanjih na progi. Tret-

je mesto je zasedel Čeh **Krč**.

Peter po tekmi v pogovoru z SV: »Vso tekmo sem imel popolnoma v svojih rokah. Ko sem v petem krogu povečal hitrost, mi je sledilo le še 20 tekmecev, v predzadnjem krogu sem spet pospešil tempo in sledili so mi samo še štirje. Smola, da sem v sprintu podlegel. Toda prekobil me je kolesarski mojster, ki je na svetovnih prvenstvih osvojil že 10 kolajn.

V avstrijskem pokalu je Peter zdaj s 188 točkami tretji.

POTOVANJE NA ŠKOTSKO

Planinska sekcija Avto-Celje prireja potovanje z modernim turističnim avtobusom agencije Happy Holidays na Škotsko od 14. do 20. julija.

1. dan, 14. 7.: 14.00 Celje – Nemčija (potniki s Koroškega vstopijo v Beljaku). Nočna vožnja.
2. dan, 15. 7.: Calais – London. S trajektom v London in ogled mesta. Prenočitev.
3. dan, 16. 7.: London – Scarborough – Edinburg (prenočitev)

4. dan, 17. 7.: Edinburg – Perth – Pitlochry – Aviemor – Loch Ness. Prenočitev.
 5. dan, 18. 7.: Loch Ness – Oban – Glasgow. Prenočitev.
 6. dan, 19. 7.: Glasgow – London – Calais. Prenočitev.
 7. dan, 20. 7.: Francija – Nemčija – Koroška – Celje
- Cena potovanja: 640 nemških mark. V ceni je vožnja, trajekt, hoteli na bazi polpenziona, vstopnine, degustacija viskija, vodič.
- Podrobnejše informacije pri Urški Brumnik, ZSO, 0 46 3 / 51 43 00-14.